1

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله الذی [illegible] من طبقات [illegible]

والصلوة علی سید [illegible] خیر الانام و آله الکرام [illegible] شکری [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] نایت [illegible]

[illegible]

[illegible] آن [illegible]

[illegible] چشم [illegible]

[illegible]

[illegible] نظام الدین محمد [illegible]

[illegible] تعالی [illegible]

[illegible] تاریخ [illegible] شباب [illegible]

[illegible] حضور [illegible]

[illegible] اشعار متقدمین و متاخرین [illegible]

[illegible]	[illegible]
در سال [illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible] در سال [illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

در باب [illegible]

[illegible]

[illegible] اشعار [illegible] فارسی [illegible]

[illegible] معروف [illegible]

[illegible] کتاب [illegible] بعضی [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] مصطفی [illegible] هیچ [illegible] کتب [illegible] بحکم خدا [illegible]

[illegible] الشعر [illegible] الباب [illegible]

[illegible] تصنیف کلام [illegible]

[illegible] هیچ مثنوی [illegible] مقامات [illegible]

[illegible] مناسبت [illegible] خاطر [illegible]

[illegible] مگر [illegible] راست [illegible]

حکایت است که روزی [illegible] بشکار رفته بود و در پیش [illegible] شیری [illegible]

[illegible] آن [illegible]

[illegible]

[illegible] گفت [illegible] امیرزاده [illegible]

[illegible] یعقوب بن لیث صفار [illegible] خورد [illegible]

[illegible] امیر [illegible] مشغول بود [illegible]

[illegible] امیرزاده [illegible] گشت [illegible]

[illegible] امیرزاده [illegible]

[illegible] سلطان [illegible]

امیر یعقوب [illegible] این [illegible] آمد [illegible]

[illegible] آن [illegible]

[illegible] منظوم [illegible] و دیگر [illegible] اندر [illegible]

[illegible] بر [illegible] الفاظ [illegible]

[illegible] آنرا [illegible]

[illegible] که [illegible] منظوم [illegible]

منظوم است [illegible] اگر [illegible] است [illegible]

[illegible] شعر [illegible] قصیده [illegible] قافیه [illegible]

[illegible] است که [illegible] بیت [illegible] وزن [illegible]

قصیده [illegible] وزن شعر است چنانچه [illegible] قافیه [illegible] منظوم

[illegible] قصیده [illegible]

[illegible] بیات [illegible] از [illegible] لفظی [illegible]

[illegible] بیت [illegible]

[illegible] بیت [illegible] که بیت اول آن [illegible] مقفی است [illegible]

[illegible] گویند که هر دو مصراع او قافیه داشته باشد [illegible] آن [illegible]

[illegible] که [illegible] از دو [illegible] بیت نباشد اگر [illegible] معنی [illegible]

[illegible] از [illegible] بیت [illegible] آن [illegible] است [illegible]

[illegible] بیت [illegible] که [illegible]

[illegible] غزل [illegible] بیت [illegible] اول [illegible]

[illegible] روی [illegible] | [illegible] از [illegible]
[illegible] | گر زبون [illegible] [illegible]
[illegible] | [illegible] خواهی [illegible]
[illegible] | [illegible] [illegible]
[illegible] | [illegible] تو [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] روی زلفان [illegible]
[illegible] | [illegible] چون [illegible]
[illegible] | [illegible] روی [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] ساقی [illegible]
[illegible] | موی پیچان [illegible] پیش [illegible]
[illegible] | خسرو [illegible] دل [illegible]

[illegible]

[illegible] | یک انگشت جنبشش می ترسد [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible]

از عشقت ای [illegible]	[illegible]

[illegible] مقطع آنست که اسم شاعر در مقطع غزل باید اگر چه [illegible]

[illegible] از مصطلح ابیات شیخ سعدی شیرازی رحمة الله علیه معروفست

[illegible] در لغت [illegible] ست و در اصطلاح مانند غزل است

[illegible] آنست که [illegible] از دو بیت باشد و این [illegible]

[illegible] باشد [illegible] دیگر [illegible] چنانکه گوید [illegible]

[illegible] معشوق [illegible] آید [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible] چون گل [illegible]	[illegible] چون [illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — دولت [illegible]

[illegible] — صورت [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

از برای [illegible] — [illegible]

خانم جان [illegible] — [illegible]

هیچ از عشق تو [illegible] — جامه از خشم تو باشد [illegible]

ای که چون عاشقان از لب تو [illegible]
وانکه چون عاصیان [illegible]

[illegible] شد [illegible] تو [illegible]
وی [illegible] شکسته [illegible] روز [illegible]

[illegible] دست [illegible]
تا [illegible] بیت [illegible]

[illegible]
گر [illegible] باشد [illegible] شب [illegible]

[illegible] چو [illegible]
جسم چون [illegible]

گر [illegible] تو [illegible]
در [illegible] با [illegible] تو [illegible]

چون [illegible] آن [illegible]
چون [illegible] کرده [illegible]

[illegible] شد [illegible]
[illegible] کرده [illegible] تو [illegible]

[illegible]
[illegible] لطیف [illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] چون [illegible]
اشک [illegible] چشم [illegible]

[illegible]
[illegible]

کنج [illegible] که [illegible]

[illegible]

[illegible] صنعت [illegible] دو بیت [illegible] بیت مصرع [illegible] باید که [illegible]

[illegible] لبس [illegible] آنست که چون [illegible]

[illegible] مصرع دیگر [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

ای [illegible] غنچه و [illegible]	[illegible]

دعائی باید که عبارت از آنست که [illegible] آورده شود [illegible] قصیده [illegible]

لازم داشته اند [illegible] قصیده عرب [illegible] تشبیب [illegible]

میکرده اند و فصحای عجم [illegible] قصیده [illegible]

[illegible] ذکر ایام شباب و صفت معشوق و شرح حال [illegible]

عشق و [illegible] آنست که صفت هرچه گفته [illegible]

و اوصاف عشق [illegible]

میان گل و [illegible] آن بند تا مدح ممدوح [illegible] تشبیب خوانند

بالجمله ابیاتی که اول قصیده باشد [illegible] مشتمل [illegible] تشبیب

خوانند و [illegible] قصیده که مشتمل [illegible] تشبیب [illegible]

[illegible] آن مشغول است از [illegible] ممدوح [illegible]

... در تجنیس ... و در تخلص ... از ... که ...
... [illegible] ... از ... [illegible] ... آمد ...
... [illegible] ... تخلص ... [illegible]

[illegible]	ای خوش آن روز که ... دولت ...
لب ... [illegible]	ای ... [illegible] ...
[illegible]	... لب ... حیوان دارد
[illegible]	قدری تب ... چشم ... [illegible]
[illegible]	هم ... لطافت ... [illegible]
[illegible]	... [illegible] ... دارد

[illegible]

... زلف ... [illegible] ... داده	... داغ بر گل ... نهاده
از ... لعل ... چشم ... [illegible]	تا لب ... بر آن لب ... [illegible]
... [illegible] ...	از ... دیگر نهاده
و ... دل ... [illegible]	وان زلف چون ... نهاده
... [illegible] ...	بر ... [illegible] ... نهاده

[illegible]

بشنو ... شب ... [illegible]	هر ... گذشتی ... دل ... [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] در بیان ... ای عدل خداوند ...

قطعه در لغت پاره ایست از چیزی القطعة من الشیء ... طایفه ... و در اصطلاح
ابیاتی چند است که متحد باشند در قافیه و وزن و مطلع نداشته باشند زیرا که اگر مطلع داشتی
... [illegible] ... قصیده ... و اگر ...

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] ... تا ... [illegible]

[illegible] ... شرط نیست ... [illegible]

[illegible] | [illegible] ... است

[illegible] ... است | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] ... دوست ... [illegible] | گر ... [illegible] ... جان

[illegible] | [illegible] ... چشم ... [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] ... گشتن

[illegible] | دست دل خود ... [illegible]

[illegible] ... مجنون گشتن | [illegible] ... گرفت

[illegible] ... گرفت | [illegible] ... آمد ... [illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — ای آمده [illegible]

[illegible] — در چشم [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] بیتی است که [illegible]

[illegible] — [illegible]

شد ز عشقت دو رقیب کرد بیا	عمر دراز به حسن روز افزون

گر ندید شخص و شمع به حق محشر کند	قامت تو را بهر تعظیم تو از جا خیزد

بود از دل کسی که باشد به پیش مهر	اگر مرد هم در دل بتر که در پیش باشد

دیگر مثنوی در وزن آن که هر یکی از آن دو قافیه دارد و هر بیتی بر قافیه خاص
علیحده است و این را مزدوج نامند چه مشتمل هفت صد بیت از هفت وزن
مشهور ثبت شده ... وزن اول از زحافات سریع مطوی موقوف
مربع است مفتعلن مفتعلن فاعلات و این بیت در مخزن الاسرار شیخ نظامی گنجوی
مطلع الانوار و قران السعدین امیر خسرو دهلوی ...

هر که کسی داشت یکی تازه باغ	لاله در او تازه تر از صد چراغ
سبزه و گل ...	تازه ... بر شد
نرگس ...	... یاسمن ...
... بر شاخ ...	... باشد
ساحت بستان ...	... آمد ...

آب روان کرده [illegible] | توشه جان داده [illegible]

[illegible] میوه [illegible] | [illegible]

چشمی صفت [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] دست

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] تیغ | [illegible]

[illegible] | گفت [illegible]

[illegible] | [illegible]

دست [illegible] | [illegible] نصیحت [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] دست [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | این همه نصیحت که [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

پس سلطانی شد و ... [illegible]   در دو دل مرد دگر [illegible] کرد

گفت چون دیدی که زو [illegible] پیشه   پادشاهی که [illegible] کو بود

پشت [illegible] که [illegible]   در شکم [illegible] از کشو [illegible]

گفت چون دست [illegible] آوری   در [illegible] خود و از آن [illegible] خورد

[illegible] شد [illegible] ریش   غصه و خشم گشت [illegible] ریش

[illegible] آمد [illegible] فریب   در [illegible] شد و ناشکیب

گفت مرغ از سر [illegible]   گفت تو [illegible] آن [illegible]

[illegible]   تا ز [illegible] وصل خود [illegible]

[illegible]   گر خوری [illegible] که بیازار رفت

مرغ [illegible] آمد [illegible]   گفت [illegible] ساز

[illegible]   خون مرا [illegible] جان

چونکه بشنیدی خبر [illegible]   در [illegible] تو جوان بود [illegible]

شرط کرد [illegible]   با تو که [illegible]

[illegible] طالب [illegible]   زود فراموش شدست [illegible]

[illegible]   در شکم کوچک [illegible]

مرغ گر زان [illegible]   در شکمش [illegible] بود

این عجب [illegible] که شد [illegible]   عقل [illegible] که شد [illegible]

دانی که خورد میست جو کنز بهشت | گر هیچ خوری بود ... بهشت
تا نشوی پر زکر آب حلال | هستم خوری ... حلال

... وزن این از بحر هزج مسدس اخرب مقبوض
محذوف مسدس است مفعول مفاعلن فعولن و بدین وزنست تحفة العراقین
حکیم خاقانی و ... مجنون شیخ نظامی و مجنون لیلی ... و مولوی جامی

ومثنوی شیخ فیضی | این طرفه ... است بگیر
روزی ز قضا سکندر ... | پیر ...
دوران حشمت و ... | ...
پیری ز ... | پیری ...
در چشم سکندر آمد از دور | پرسید که این چه ...
دین کیست که ... آخر | در گوشه این ...
چون ... | چون ...
پیر ... وقت ... | چون ...
تا کار ... | گفت ای ... این گذرگاه
غافل چه نشسته درین ... | ...
آخر نه سکندر است نامم | دانی که منم ...
پشت همه ... روز | ...

قرن قلت اشتد ثوبه یا ام ... چو ما سر وقت بانگ برزد

گفته شد نیم جو نیز ... ز پشت شد دوش عسالی تو

یک دو ... رگشت ادیب ... دو دوش عقرب که شمار است

مر عشق از تو صد و اسپهسالار ... ز غول ذو قافله دین ...

دست یابد ... از تو ام نصیب ... اندرو زلیخا بود اگر ...

چون ... ان ... تا قافله ... که بپای سپاهی

... ... همی ... ابری سیکی تو

... ... دو دیده همی ... و آرزو

بر تو همه روز سر فراز ... که ... شد دین ... شکست

شکسته کلاه شاهی از سر ... از خجلت ... بیرون شد

بر ... پای پیر ... پیر از سر ... دوش

... تخت یار بود دوش ...

... مثال این مزاحفات متقارب مقصور مثمن است فعولن فعولن فعولن فعول همین بحر است شاهنامه و یوسف زلیخای حکیم فردوسی و سکندرنامه شیخ نظامی و همای و همایون خواجه کرمانی ...

شنیدم که ... اندیشه ... همی زد بپای خسرو تیشه

... که در دل ... داشت ... بمعراج پیغمبر اندیشه داشت

گردون ز آه او بگرفت سر ز داد | دلی چون توان [illegible]
درین بود تا شد ز آن صبح شام | ببک جنبش [illegible] جهان دام
که بر چشمگاهی ز شب بر نوشت | که شاگرد [illegible] سوی آبی گذشت
شب شوی ماه [illegible] دور کرد | شب [illegible] نو [illegible] کرد
چو در آب شد قطره آمد برون | زنی دید خود را بشهری درون
یکی آه و کار پر واتش | بلد با شوی خفته [illegible] آتشش
بآن گوشه [illegible] حال | [illegible] نهفته فرزند [illegible]
یکی [illegible] بر رفته [illegible] رخت | همی [illegible]
بپیچید [illegible] بر کرد | تماشا بهر جای در گرفت
چو چندی از آن [illegible] ماه | گر آن [illegible] کرد [illegible]
سلامی [illegible] در کنار | [illegible] چو [illegible]
[illegible] | [illegible]
بشنع [illegible] آویخت زین پای [illegible] | بر دن گروه [illegible]
بمردی گرفت آخر [illegible] | ولیکن پس از چند [illegible]
خرد نیست [illegible] آن حقیقت [illegible] | گر اندیشه [illegible]
بجای که زین [illegible] بود | خرد [illegible]
خرد [illegible] گرد [illegible] | ز دریای [illegible] آید برون

[illegible] وزن این از بحر زحافات

رمل مسدس است فاعلاتن فاعلاتن فاعلن فاعلات [illegible] این وزن است

کتاب مستطاب مثنوی مولانا جلال الدین رومی و منطق الطیر شیخ فرید عطار

گردی از آتش [illegible] | گرده از صحرا و کوه [illegible]
[illegible] | آمده از [illegible]
آن یکی [illegible] | وان دگر را [illegible]
آن یکی را از [illegible] | وآن یکی سوی [illegible]
[illegible] | از [illegible]
گفت اگر [illegible] مردم [illegible] | [illegible] آن دارد [illegible]
[illegible] | خویشتن را [illegible]
[illegible] | آن که [illegible]
تا چو خود [illegible] در شهر و کوی | [illegible]
[illegible] | در پیش افتد [illegible]
آن که [illegible] | چون خود [illegible] آغاز [illegible]
[illegible] آن [illegible] | بسته بر پای کسی [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] دل [illegible] | [illegible] بهر [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] خورشش | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | نام [illegible] را بگوشه نشان
[illegible] | دامن [illegible]
[illegible] | [illegible] کرد [illegible]

[illegible] وزن این [illegible]

بحر هزج مسدس محذوف [illegible] مفاعیلن مفاعیلن فعولن [illegible]

خسرو شیرین شیخ نظامی و خسرو شیرین [illegible] امیر خسرو و یوسف زلیخا [illegible]

جهانی جمشید و خورشید [illegible] | یکی شد صبح [illegible]
[illegible] | اگر ای عشق [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] خویش [illegible] | [illegible] دیگر آید [illegible]

گر بپسندی بچه عشق و دلت | گر بمن کام دل از یک جهان

مجنون شده بین اشک لرزان | بحر شیدا خوش که شکفت از دهان

گر همی نازی ازین اشک اشتم | نام شوی و این دل ما ز کشتم

در ره این خون نمک و رنگ | زر چه باشد در دل و رنگ

شوی گر درد دل گره بد اسینه | گر بورشی خوشتر است زنهار

[illegible]

و زحافات بحر مخبون سالم مسدس است مفتعلن مفتعلن فعلن

این وزن که مشهوری واقع شده مگر امیر خسرو دهلوی در مسمی [illegible] گفته

خشم زده زخوبیت چو ماه | تیر ز مه نظر فتنه برآه

تکیه گهی بر حق داشت | تیر تجلی می افراشت

پیرزنی پشت دوتا در زده | دلکش از نور حقیقت زده

گفت ای تازه جوان تند مرد | پیچ عجب در آن سر شهنشه

این روش نیست چو خوش بیچ | باز کشش زین روش ناخوش بیچ

صبح ادا از سخن پیر آشفت | بانگ بر داشت بزاری و گفت

کای ز گفتار تو بر من باری | می شناسی که کیم گفت آری

او بست بود یکی قطره آب | گر از آن شستن شوید صد و سی

زشت گشته ز گنه آید باز | از ره [illegible]

دولت تحفه شاه ملک | گرد چنان بیگی و ملک
وز صبا که مهر مهر خوش است | روز و شب گرد تو مرکب پرست
صنعت آرسته از گوهر | چون مشک بد شکم از مرکب پر
از من این نکته فراموش مکن | مدحت هیچ کران گوش مکن

[فصل] دوم در بیان بدایع لفظی بر سخن سنجان دانش گزین و دانشوران
سخن آفرین پوشیده نیست که آنچه ماهران سخن از صنعت به شمار نموده‌اند
بسیار است و بعض تفصیل آن گفته‌اند آنچه معتبر و متداول است متصدی ایراد
آن میشود و چون صنعت ترصیع در مطلع خوب و درست می‌آید و حسن آن بیش
[illegible] مربیکر و بند ابتدا از آن نموده می‌آید حسن ابتدا الاستعانة والتوفیق
[illegible] ترصیع در لغت نشاندن جواهر است و چیزی در اصطلاح عبارت
از آنکه منشی یا شاعر بخشهای سخن را فقره فقره نماید و در برابر هر کلمه کلمه
در تساوی اوزان و موافق اتفاق باشد [illegible] از قرآن مجید ان الابرار
لفی نعیم و ان الفجار لفی جحیم مقابل ابرار و نعیم فجار و جحیم واقع است
از حدیث [illegible] افضل الصلوات علیه اکمل التحیات اللهم اقبل توبتی واغسل حوبتی
[illegible] کرده و در یاری عبید الله مطلع | جلی گشته
آراست پیش آفاق شد رخسار بزم آرا
آسایش عشاق شد دیدار روح آسا | شد باغ پر از شعشعه از لاله اعلی
شد باغ پر از شعشعه از لاله رنگین | [illegible]

صنایع صنعت ردیف بیچ ...	بود که چیست ...

... قصیده است که در تمام آن رعایت این صنعت نموده

ای منور بتو نجوم جلال | وی مقرر بتو رسوم کمال

بوستانیست صدر تو ز نعیم | آسمانیست قدر تو ز جلال

خدمت تو قبول دولت | حضرت تو قبول اقبال

تیره پیش ضمایر تو نجوم | خیره پیش شمایل تو شمال

... رحمت تو ... بخشش | ... شفقت تو ... جمال

... ابو الحسن قریری اکثر رعایت این صنعت ... و بعضی از اهل

هر بیت ترصیع را از تشابه تجنیس ... صفت مناسب نموده اند

... چه ترصیع در نفس صنعتی است رفیع و شریف

... چون صنعتی دیگر بدو منضم شود عجیب و نفیس گردد ...

من نیاز آرم و تو ناز آری | من نیاز آرم از تو ناز آری

چون ... گشتی همه چیز ازو گشت | چون ازو گشتی همه چیز از ... گشت

چه رسم و ... از تو ... مالی | بیم آرم و ... از تو ... ی

تجنیس در لغت مانند بودن است و در اصطلاح آنست که دو یا بیشتر

دو لفظ یا زیاده از یک جنس نزدیک یکدیگر بیارد در گفتن نوشتن مانند

هم باشند و در معنی مختلف و این را هفت قسم است تجنیس تام تجنیس ناقص

تجنیس تام تجنیس مرکب تجنیس مکرر تجنیس مطرف تجنیس خط [illegible]

آنست که دو کلمه یا بیشتر در نظم یا نثر آورده شود که در کتابت [illegible]

متفق بیکدیگر باشند و در معنی متفاوت [illegible] حرکات و سکنات میان ایشان [illegible]

[illegible] و ... چنانچه گفته شاعر در این بیت امیر خسرو

[illegible]	[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	اگر سر [illegible]
[illegible]	اگر [illegible]
و گر [illegible] خط [illegible]	[illegible]

و [illegible] گوینده آن [illegible] است چنانچه گفته اند [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	و مصرع دوم این بیت [illegible]
[illegible]	[illegible]

و این قسم را تجنیس [illegible] گویند [illegible] آن است که دو لفظ یا زیاده [illegible]

[illegible] در حروف متفق باشند و در حرکات و سکنات [illegible] و این را تجنیس [illegible]

... در تو[صیف] پیغمبر صلی الله علیه وسلم ... [illegible]

... که ... [illegible] ... را	... در صفت تو ...
دوشیزه ... بود شم ...	... چو ... نور ...
دوشیزه ... الا چشم	... [illegible] ...

مراد از تشبیه مسجع آن است که ... [illegible] ... صفت ...
چنان باشد که دو کلام متجانس که در کلام واقع شده یکی از دیگری ...
نباشد و این بر سه قسم است یا آنکه ... اول ... [illegible]
یا در وسط یا در آخر مثال قسم اول ... [illegible] ... است

ای ریک ... المساق ...	هم از ... چنین ...
شده دیوانه دوشیزه از غم ...	[illegible]
[illegible]	... پرستش ...
میان دو عالم ...	... آدمی ...
... وجود ... کرده ...	مثال قسم ثانی ...
... بود اول اگر خوب ...	آخر ... اشک ...
مثال قسم ثالث ... منظر ...	ای ... در ... خرشید ...
کز ... موی ... شد ...	... تو ...
... نعت ...	و این قسم آخر ... تجنیس ...

و تذییل و صنعت و این در باز گردن است تجنیس مذیل چنان باشد که دو

و دو لفظ متجانس که در نظم یا نثر واقع شود یکی از متجانسین بر حرف اخیر افزون باشد

و دیگری مرکب بسبب ترکیبی مانند او گردد و این دو قسم باشد اگر

هر دو لفظ در کتابت و عبارت متشابه یکدیگر باشند و این تجنیس را متشابه خوانند چنانکه

برخ منصب از ناکس پشت ببازارها	تا زمین آتش بگرد و خطه سر نبازارها
خورشید که خود دیده آفاق تیغ	تا بنده‌ش پیش تو نه بنده گفته
ز رو یار باز ده بهشت چو ارزان حبیب	یا بر یکدست فرداد و تا حبیب

[illegible]

مویی ز غم عشقت ای صنم برنایم	تا بر کشی ز حسن باغم برنایم
تا بنده توی بیخ ستم برنایم	یا بنده کنی لطف و کرم برنایم

کاتب ترشیزی را مثنویست که در ثنا هر آن در هر بیت تجنیس قافیه رعایت

کرده و این ابیات از آنجاست	ای رحمت عالمی را کارساز
جمله عالم برحمت کارساز	ای که هستی کبریا بر برنایی
کرده‌ای هر ده که بخشم رد نای	دو قرح و نستعر اکابی
خطا عفو کرده بجرم کاست	قسم دوم از تجنیس مرکب آنکه

هر دو لفظ متجانس در عبارت متشابه باشند و در کتابت مختلف و این

تجنیس مفروق نامند چنانکه	ای بخت سپهر پیر کز رسانی

ای ... [illegible] ... دل ... مسکن ... [illegible]
[illegible]

ساقی ... [illegible] ... / جان ... [illegible] ...

[illegible] ... / چو ... آن عرق ... [illegible] ...

... [illegible] ... بود که در او حشو احتیاج با ابیات ... [illegible]
... [illegible] ... از ... حرفی زیادتی هم باشد
و این ... [illegible] ... التنبیه ...

الشعر ... ولغیر الحسن ... [illegible]

اگر چه ... [illegible] ... چو ... / ... [illegible] ... چو ... [illegible]

ای ... [illegible] آشفته ... / ... دل ... ندادی ای ... [illegible]

بر ... [illegible] ... نوش نوش / اکنون که ... [illegible]

... [illegible] ... یک بیت کرده ... آن ... این

صنعت ... [illegible] این دو بیت از ... [illegible]

چون ... [illegible] ... گل ... [illegible] | ... با ... [illegible] ... گل ... [illegible]

... [illegible] | ... از ... بستان بلبل ... [illegible]

... [illegible] ... لاله ... [illegible] | ... از ... عنبر ... [illegible]

... [illegible] ... چون ... [illegible] | ... زلف ... [illegible]

چشم ... چون ... آهوی ... [illegible] | ... چون ... میان ... [illegible]

... [illegible] ... از عشق ... [illegible]

چون دل ... [illegible]

ای ... [illegible] ... کابل ... [illegible] | ... از ... [illegible]

... [illegible] ... شب ... [illegible] | ... شب ... [illegible]

... [illegible] ... از ... [illegible] | آبی ... [illegible]

... [illegible] ... دل ... [illegible] | ... [illegible]

بو ... [illegible] ... موجود ... [illegible]

... [illegible] ... مسعود ... [illegible]

... تواند بود ... [illegible] ... لفظ ... [illegible] ... شود

چنانچه لفظ ... [illegible] ... بیت ... [illegible] | ... [illegible]

... [illegible] ... ز تو ... [illegible] | ... [illegible]

با غمزه و چشم خونخوار تو خونخوار	با لفظ تو شیرین و پیشه شکر

تجنیس مرکب. اما نزدیک بهمین صنعت این دو بیت میر خسرو است

ای گوی زنخ حسن ز کریست گرم	وی موی میان ز عشق موی بگم
گر آب شود گذر بجوی تست چو سیم	ور سنگ شود شیشه ز پی دست [illegible]

[illegible] تجنیس مطرف است که دو لفظ در شعر بود و لفظ پایه از یکی کم در
حروف موافق باشند مگر حروف آخر [illegible] از حدیث
پیغمبر علیه افضل الصلوات الخیل معقود فی نواصیها الخیر و پارسی

بر عکس من که داشت هوای گذشته	ور جان من نکند خواب [illegible]

عدلت اتفاق گشته ز زردوات	طبعت آزاد بوده از آزار

خوبرو لب بهم چو دو [illegible] بر دو در	و لیکن برمعشتامی را فقیر است

دیگر حرف مختلف قریب المخرج باشد مطرف مضارع نامند و گر بعید
المخرج بود مطرف لاحق گویند [illegible] چنین بود که در نظم یا نثر دو لفظ
یا زیاده و یا یک در کتابت موافق باشند و در لفظ مباین [illegible] از حدیث
مجید غرض [illegible] ام [illegible] صفا در یار [illegible] بیت

خوبان که در لب خط مشکین کشیده اند	چاه رخت عاشق مسکین کشیده اند

چون گشت گل از شراب [illegible] رنگ | دل بسته تو پسته دهان [illegible]
در شکل لطف بیت [illegible] ز تو | چار چیز اگر خوش است [illegible] باقی
گر حسن [illegible] و معاشر [illegible] آن چار | باید پوشیدن و پوشیدن اسرار کسان
[illegible] و [illegible] معشوق | [illegible] تجنیس خط کلامی

لفظ دامن [illegible] بر یکدیگر [illegible] واقع شود چنانچه درین بیت

در هر مصرعی صنعت لفظ دامن [illegible] | چو [illegible] دامن کشان شد [illegible]
روان شد [illegible] مرغان چمن [illegible] | دامن [illegible] دامن کشش [illegible]
دست من [illegible] دامن کشش [illegible] | در مصرع [illegible] این بیت [illegible]
بصحرا [illegible] یاران [illegible] | چه [illegible] جان [illegible] آتش تو [illegible] زندان

دیگر [illegible] این قسم کلام لفظ دامن مذکور شود پسندیده است و آنچه [illegible] تناسب گویند چنانچه شب است و شاهد و شمع و شراب و شیرینی [illegible] ترتیب شعر آن بود که رعایت اعراب [illegible]

مثال [illegible] رعایت [illegible] | با [illegible] با یکدیگر
[illegible] باشد [illegible] | مثال [illegible]
[illegible] چون [illegible] | بلبل [illegible]
مثال [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible]

بیت از انوری ای شسته چنانکه زبان تحسین ... باد ... دست
بیهوده ... صنعت ... در تجنیس چنانکه ... قطعه مقطعه
مقطعها یا آنکه حروف منفصل باشد و درست شد که ... اسم ...
... در لغت شکوفه ... است و در اصطلاح الفاظ چنانکه
او در نظم ... جمع کرده شود که حروف آن از یکدیگر جدا باشد
و مقابلش یکی که باشد و آن را نیست که ... گوشت ... اکثری
از قصاید این ... صنعت شده و از جمله تجنیس ... دوازده ...
... و ریحان و ... پیغمبر علیه السلام مشغول
از نظم ... نثر پارسی ... فرزندان او ...
... از ... که ... عرفان در حق ...
... شناس ... داشت و در نظم پارسی امیر خسرو فرماید

گاه ... ساده ... گشت	که در آورده ... بهشت
... قبولیت ... رسد	در ... اوراق ثریا برده
مکرر حقایق به تحقیق ...	... انواع علوم
... صفوت ... گلستان ...	هوای ... حیات ... دارد

این صنعت را ... نیز خوانند ... و در لغت ... آواز ...
است و در اصطلاح ... جمع حروف ...

بعضی دو قسم اند اول مخصوص به شعر باشد و دوم هیچ موازنی الست که در بیت

و در قرینه یا در دو مصرع دو کلمه در مقابل یکدیگر واقع شوند در وزن

و قافیه و وزن و عدد حروف مساوی و برابر باشند چنانکه درین بیت شعر

نهان کرده یاقوت لب در	عیان کرده نفحه گریبان
تنیده ام از کمند آن زلف پیچ	چو ابرم از گریه آن چشم پرخون
صبا بشنیدم آمده در کوی تو	شنیده ام از جمال روی تو
درون بلبل سحر خندیدن گل	باشد بزبان شکر گشای آن

... چنان است که در دو مصرع یا در دو قرینه الفاظ چند مقابل

هم واقع شوند که متفق باشند بحروف روی و مختلف بوزن و اعداد حروف

... از قرآن مجید الکم ... و قد خلقکم اطوارا

و در فارسی الفاظ خیال و مثال درین بیت

بسجده تا خیال خیال تو دایم	نهال پریشان تر از خیال تو دایم
و دولت انتظار گذارد در بیت	یکشب ... دلم ... انتظار
... بوی ... گشت ...	... باشد که ...

و در قرینه یا آخر همان الفاظ آورده شود که هر یک نظیر خویش را موافق

باشند در وزن اما بحروف روی و ... مختلف ... از قرآن مجید ...

از کتاب المستطاب ... مسعود ...

شاهی که [illegible] وقت او ذلیل
ماهی که تیغ [illegible] نصرت بود قتیل

[illegible] گنبد [illegible]
زده [illegible] کان [illegible]

[illegible] پاکیزه گوهر باشد
چو [illegible] اختر [illegible]

و از این قبیل است این بیت ولی دشت بیاضی در مدح [illegible]

کرده [illegible] او [illegible]
کشته [illegible] او [illegible]

[illegible] تشبیه [illegible] گفته [illegible] که مواز [illegible] در [illegible] تیز شود [illegible]

[illegible]
[illegible] دست [illegible]

[illegible]
[illegible] او [illegible]

[illegible] در [illegible] باید که [illegible] و [illegible] اصطلاح [illegible]
بعضی حروف یا تمام حروف آن [illegible] باشد [illegible]
و چهار [illegible] بیان کرده شود [illegible] مقلوب بعض است و [illegible]
در کلامی کلمه چند [illegible] شود که [illegible] ایشان در بعض حروف تقدیم
و تاخیر باشد [illegible] از حدیث نبوی صلی الله علیه وسلم اللهم استر عوراتنا
و آمن روعاتنا و در پارسی الفاظ رشک شکر و [illegible]

رشک قدرت [illegible]
شکر نعمت کند [illegible]

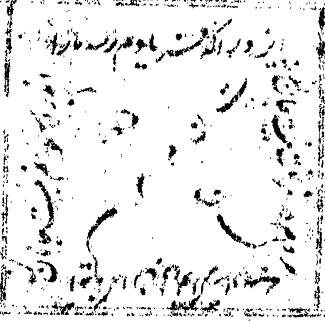
[illegible] از تو [illegible] شده [illegible]
[illegible] از لعل [illegible]

[illegible] مقلوب کل است و آن چنان باشد که [illegible]

هر کدام مقلوب دیگری باشد و تقدیم و تأخیر از اول تا آخر تمام کلمه

باشد چنانچه درین بیت خواجه سلمان ساوجی	برای تو یار صواب شده او توبه کم
شمع تو حقت جسود نیست تو نفس ما	دار دمن خسته پر شده شکر
بسته شکر یار قند تبسم شکر	در دو بیت او بیت قلب نقطه تغییر

یک مصرع لفظ او عکس مصرع دیگر است

[illegible] مقلوب مجنّح است و این چنان بود که در یک بیت یا یک مصرع در اول و آخر دو لفظ واقع شود که هر یک مقلوب دیگری باشد

مثال آنچه در یک مصراع واقع است	هر که کاشت وحشت آزرم
مرد توفیت کان بیدل درم	گنج دولت ده که در شش گنج
سرای نصرت ز ندیست یار	مثال آنچه در تمام بیت واقع است
در از نهان ز تا لذر ذر شکار شد	آری نهفته فاش شد از نیای

چهارم مقلوب مستوی است و این چنان باشد که چون شاعر قید یا شعر یا بیتی چنان بگوید که هم راست توان خواندن و هم بازگونه توان خواندن

از تمام مقلوب بیت شعری [illegible] عجیب [illegible]

عجیب [illegible] مصرع مقلوب باشد [illegible]

شکر بتوان [illegible]	شو [illegible]
و [illegible]	[illegible]

آنچه مقلوب مستوی در تمام بیت آورده [illegible] قاضی [illegible]

مو [illegible]	[illegible]
و [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

مولوی [illegible] پیش قاضی عبد [illegible] کشد [illegible] یافته ام [illegible]
قسمی مقلوب مستوی است قاضی پرسید کدام است گفت [illegible]
قاضی بدیهه گفت [illegible] بعجب اتفاق این نیز مقلوب مستوی
[illegible] شاهزاده [illegible] ابا بکر میر نظام الدین علیشیر گفت که لفظی یافته ام
که مقلوب مستوی بیت میر پرسید که کدام است [illegible] لفظ
[illegible] میر بدیهه گفت شاباش و این نیز [illegible] دستور مقلوب
مستوی [illegible] در مقلوب مستوی [illegible] بمقلوب موصل و آن چنانست
که حروف مجموع بیت را [illegible] بعض
حروف یک مصرع بمصرع دیگر وصل شود چنانچه درین بیت

دیگر هم اینها ... | دلیر آوری ... سخن

... عجز هر بیت را که ... در اول مصرع [illegible]

ابیات که در قصیده کلام لفظی بیاورند و در ... آن را اعاده کنند و این

بر هشت نوع است ... بر دو قسم ... اگر لفظی که در اول

بیت آورده ... و رفع شود ... آنکه در ... لفظ ابراهیم صورت

و معنی ... [illegible]	... است ... [illegible]
... سخن	قرار ... دل ... چون بود ...
چو چشم خویش ... [illegible]	که ... دل ... داشتن ...
عدل ... [illegible]	رشید ... قصیده ...

که در تمام ... این صنعت بیاورده و از آنجمله است این ابیات

قرار از دل من ربوده آن نگار	بدان عنبرین طره ...
نگار است ... [illegible]	... آن رخساره ... نگار
... در سر هوای شراب	... و آن نرگس پر خمار
... من از دوست ... [illegible]	... شد از جوی دیده ... کنار
... [illegible]	... عشق ... [illegible]

قسم دوم آنست که هر دو لفظ در صورت متحد باشند و در معنی مختلف و این

از قسم اول بهتر و لطیفتر است ... بر دو قسم است چون ...

[illegible] / مثال [illegible]

[illegible] / [illegible]

چون قامت تو [illegible] / [illegible]

است [illegible] مصرع اول باشد [illegible]

مصرع [illegible] / [illegible]

از [illegible] / میکند [illegible]

[illegible] / [illegible] این قطعه

اگر [illegible] / [illegible]

و [illegible] آن [illegible] تو [illegible] / [illegible]

[illegible] که هر دو لفظ از روی صورت یکسان باشد [illegible]

[illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible]

[illegible]

[illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible]

از دل [illegible] / [illegible]

[illegible] که هر دو [illegible] که در اول و آخر بیت [illegible] است [illegible]

متجانس باشند و در اصل معنی موافق نه و در صورت اشتقاق [illegible] باشند

شعر اول [illegible] آنکه لفظی که در اول بیت است به تمامی که مذکور شد در آخر بیت

واقع شود چنانچه [illegible] در بیت	بیا ز روی مرا ای صبح صحبت

دوم [illegible] آنکه لفظی که در آخر بیت واقع است

در وسط مصراع اول [illegible] دوم [illegible] یک [illegible]

و [illegible] معشوق چنانچه	تا [illegible] بود [illegible] دست [illegible]
زلف یار [illegible]	[illegible] است [illegible]

سیوم [illegible] آنست که [illegible] بیت [illegible] اول [illegible] نیز [illegible]

اگر [illegible] تو ما را معزول کرد	مرا انجام [illegible] است
[illegible] تو [illegible]	[illegible] تو [illegible]

[illegible] چنانست که [illegible] آنکه دو لفظی که در صدر و عجز [illegible] واقع

یعنی [illegible] یکی [illegible] مشتق بوده و در معانی نیز متغایر باشند و این نوع را [illegible]

اشتقاق نامند [illegible] اول آنکه از این دو لفظ یکی در صدر بیت واقع شود

و دیگری در [illegible] چنانچه	ما [illegible] تو [illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible] فلک [illegible]	[illegible] آنکه این دو لفظ مشتق

اشتقاق یکی در وسط مصراع اول باشد و دیگری در [illegible]

از قول رشید و نوعی فی الصفات [illegible] ابیات [illegible] گیتی

ای لعل لبت زود [illegible] | تو لب تشنه [illegible] من قطره گم

[illegible] که [illegible] رخ تو [illegible] | [illegible] که [illegible]

مصرع اول است [illegible] لفظ دیگر که عبارت از [illegible] معنی [illegible]

[illegible] آنکه هر دو لفظ در صورت و معنی متحد باشند [illegible]

[illegible] میان [illegible] باشد [illegible] این قسم خاص شعر [illegible] معنی [illegible]

مرد است [illegible] | [illegible]

آن دل که با تو [illegible] | [illegible] آن [illegible]

چشم [illegible] تو [illegible] | ترک من [illegible]

هر که دید [illegible] دور [illegible]	[illegible]

و [illegible] لب لعل [illegible] | [illegible] رنگین [illegible]

[illegible] در غم عشق تو [illegible] | [illegible] گلگون [illegible]

دلبری [illegible] دل [illegible]	نوع دوم آنکه هر دو لفظی که در

اخیر هر دو مصرع [illegible] در صورت موافق باشند و در معنی متباین

[illegible] مسیح [illegible]	[illegible] دلبری ای دلبر شیرین

من [illegible] تو [illegible] | [illegible] آفاق [illegible]

[illegible] | ای [illegible] [illegible] شما

دیگر آنکه دو ما یکی باشند [illegible] جناست که یکی [illegible]

بیت که هر عبارت [illegible] باشد و در ابتدای مصرع دوم بود [illegible] اول

میان هر دو کلمه در صورت و معنی اختلاف بود چنانچه شیخ سعدی گوید

[illegible] درختی سبز [illegible] در باغ	[illegible] بوستان [illegible]

[illegible]

هیچ ما [illegible] بی‌سپاه [illegible]	شفاعت یا رسول الله شفاعت

[illegible] دو کلمه در صورت یکی باشند و در معنی متغایر [illegible]

شده [illegible] از آنجا [illegible] [illegible] برآورده [illegible]

[illegible] من [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] بیت که این دو لفظی که در [illegible] واقع [illegible] یک کلمه

مشتق باشند و در اصل معنی موافق [illegible] اما آنکه از این دو لفظ [illegible]

در ابتدای مصرع اول و دوم [illegible] مثالی [illegible] دوم [illegible]

[illegible] موضع اختصاص [illegible] آنکه از دو لفظ که از یک کلمه مشتق [illegible]

یکی در اول مصرع دوم و دیگری در آخر بیت واقع شود چنانچه [illegible]

[illegible] بیت عنصری [illegible]	[illegible] او [illegible] مروان [illegible]
[illegible] شاه [illegible]	[illegible] آینه [illegible] گلشن در بهاران
[illegible] کعب [illegible]	[illegible] این دو

در حشو و عجز آنچه اگر چه از یک کلمه باشد لفظا [illegible]

مختلف اشتقاق باشد و در معنی مرد و نیز اشتقاق بود [illegible] مثالش

در حشو مصرع اول آمده یکی [illegible] مصرع دوم [illegible]

نظر کرد [illegible]	[illegible] از [illegible]

دوم آنکه یک لفظ از نوع مذکور در اول مصرع دوم باشد و یک

لفظ در حشو مصرع اول [illegible] هر که آب [illegible]

[illegible] چون [illegible] لفظ

صدر را در عجز آرند و صدر [illegible]

الصدر علی العجز نامیده [illegible] آن گفت [illegible]

است [illegible] که میگوید اول [illegible] معنی دیگر [illegible]

آن می آرد و پس [illegible] رد العجز علی الصدر درست می شود [illegible]

[illegible] در [illegible] مثال [illegible]

[illegible] در مصرع [illegible] العجز علی [illegible] می آید [illegible]

[illegible] مصرع اول [illegible] مصرع دوم [illegible] عجز مصرع دوم

بعد مصرع [illegible] آید [illegible]

ساده [illegible]	باده و طرب [illegible] دست [illegible]
[illegible]	[illegible] آن [illegible]

گمان برده است [illegible] از صنعت چنانست که [illegible]

باید [illegible] هر حرفی که [illegible] لازم باشد در سخن [illegible]

[illegible] بیشتر [illegible] باشد [illegible]

[illegible] از حروف [illegible] حرفی لازم کیرند که اگر نباشد [illegible]

[illegible] سخن را نقصان نباشد چنانچه قافیت [illegible]

[illegible] است [illegible] رعایت آن [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] و در پارسی حرف [illegible] درین دو بیت [illegible]

ای کرده [illegible] ای [illegible]
[illegible] تو کشته [illegible]

[illegible] قافیه [illegible] و درین دو بیت التزام [illegible]

[illegible] مرکز [illegible] دل [illegible]
خورشید رخ تو [illegible] سیم حالی [illegible] حایل

[illegible] قافیه [illegible]

ای رخ [illegible] زیبا [illegible] ای لب [illegible]
[illegible] آفتاب [illegible]

[illegible] | [illegible]

و این صنعت [illegible] ان [illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

و [illegible] این صنعت [illegible]

از حروف [illegible] در جهات [illegible]

بر الف و نون باشد [illegible] چون [illegible]

[illegible] چون [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] و این [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] سیم [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible] سیم [illegible]
[illegible] سیم [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] یاد شد کمال الدین اسماعیل را قصیده ایست که [illegible]

هر چیست [illegible] دو شاخ [illegible]	[illegible] بهشت [illegible]
[illegible]	هر سر موی از آن زلف سیه [illegible]
[illegible] من [illegible] از [illegible]	سر بر آید [illegible] موی تو [illegible]
با چنین [illegible] که من دارم و این [illegible]	[illegible] از [illegible]
[illegible] باریکی انگشت نماست	[illegible] قد و بالای تو [illegible]
[illegible] بلاست	[illegible] فرق میان [illegible]
موی [illegible] با موی میان [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

موی میان تو ای پسته دهن تنگ است / دل عشاق تو چون ... چو موی ...

سینه تنگ است بسی شکل موی ... / گر به یک موی بر زلفت ز دل ...

گر دمی خفته در پای تو کالف ... / من ز تو دور بوده ام بسته به موی ...

در کوی سر زلفت دلم کجا است / در میان من و تو موی اگر ...

بر میان تو پس از رنج دل ... / موی در چشم بود وقت ... نمی ...

چشم من خود نگاه سر زلفت ... / بهر خواجه همه موی نشان ...

گر ... [illegible] / و قصیده ... [illegible]

که در هر مصرع لفظ ... التزام ... قصیده ...

در هیئت ... [illegible] / ... [illegible]

و ابو اسحاق حلاج اطعمه در اشعار خود ذکر طعام التزام کرده است

هیچ شعری از دیوان نظر نه در آمده که در وی ذکر طعام باشد چون اشعار

مثال از ... الحق ... شعری چند ثبت می شود ...

ز بس که ... اند ضمیر می آید / ز ... بوی ... سیری آید

ز خون ز دل ... می چکد ... / ز رشته ... تیری می آید

... [illegible] / خیال ... پیچ تیزی می آید

... پیش ... نان پیر اگر ... / ... [illegible] ... می آید

هر بوی کله ... / ... عنبری آید

میان سبزه و اسفناج برنج زرد و شفته
بچشم مرغ عجب بی نشیمن آید

چه خوش و دلبر سفره میان بسحاق
که گفت تو چنین و چنین پذیری آید

مزعفرات و در عبرت ز خوبان تا
بپیش نعمتی هم بخوان باید داند

هوای قامت زلیبیا همی پزم دایم
تو دوست گر نه من چنین وا سرودی

صباح چون بکشم ترشی از کیپا
دریچه ز بهشتم بروی گردو باز

چه فیض ... نوا ... بیرسد ... بلم
... پلو ... بره ... مستغرق

دلشت دم آر زخان نباشد گو مباش
قلیه باران نیز اگر بریان نباشد گو مباش

دو بنکشک به الصورت که من مشمش
گر تنک افتد اگر دندان نباشد گو مباش

لحم و روغن اولا باید باشد در برنج
گر نخود یا زیره کرمان نباشد گو مباش

چون برنج زرد دیدی تر از سفره جهت
رشته او کاچی اگر بر خوان نباشد گو مباش

گر قماچ گرم و چینی داری اندر او بریان
گر پیازی کنده در نان نباشد گو مباش

ز بهر وصل بوزنیه صبر کردن چنان کم
برای رشته بدر جهی که می آیم پریشان

چه چند روغن اشکم ز سرکه است از کیپا
دلی درد دی پالوده تسکیل پیشیده ام

بچشم کله گردو نی نظر بر سفره انداز
شود و اسیر از کیپا مد و دوش اندازیم

بجان چرب و ساقی [illegible] | کمی [illegible]

به دوران جوانی دوری به [illegible] | بچشم کسان چیزی [illegible] نمیماند

بیا و قدر [illegible] چند آنکه [illegible] | بدان [illegible] که [illegible] نمیماند

بچشم [illegible] است [illegible] جهان | که [illegible] نمیماند

غنیمت دان [illegible] | که [illegible] نمیماند

اگر [illegible] نعمت [illegible] | ز [illegible] جوانی نمیماند

ای دل [illegible] بطلب [illegible] | [illegible] طلب [illegible]

سرگرم [illegible] است [illegible] دلبر جدا | ای [illegible]

نرگس که [illegible] چشم خوش دلبر | [illegible] دارد [illegible] سیم [illegible]

[illegible] دیده [illegible] زر دارد و سیم | ششان تنگ دارد [illegible]

[illegible] | [illegible]

گر حسن [illegible] زلف و خال | جان با خیال [illegible] و از خیال [illegible]

هیچ صنعت چو [illegible] نیست | هیچ ترتیب [illegible] نیست

شکر [illegible] زمعنا و زبان کوتست | [illegible] که شکر [illegible] کند قوی [illegible]

پس از [illegible] سال [illegible] شمسی | که [illegible] بیت یادگاران [illegible]

ز عشق [illegible] شوق [illegible] آمدم | چو [illegible] هوس وصل [illegible]

[illegible] رباضت [illegible] | هوای [illegible] کشتگی [illegible]

[illegible] صبح و شام [illegible] | همین [illegible] شب و طاعت [illegible]

[illegible] عبارت از آنست که شاعر یا کاتب [illegible] غایت تجاهل و [illegible]

[illegible] یا ده [illegible] یکدیگر [illegible]

[illegible] | [illegible]

چون [illegible] امنیت [illegible] | [illegible] آن [illegible] دوستان

[illegible] | [illegible] فرخ [illegible]

شد [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] در [illegible]

[illegible]

مشجّر نیز در اصطلاح آنست که شاعر شعری بگوید که از زیاده و رسان بیرون آید
با شکل شده بید و تجنیس که در حروف آن واقع شود و نیز آن چنانچه

ای روح زیبای تو آرام جان	وی شده رخسار تو سر و روان
ای چو سید دل عشاق خویش	تیز کن از غمزه دوزان تیر و کمان
ای بت شمشاد قد سیمبر	وی دو مشکین دل مهربان
چیز زرای تو گشتم بیدل	بستان از شان تو یکه جوان

وزین ابیات اگر تقطیع مرکب حروف مقدمه در و از آنست که از بحر سریع مطوی مکشوف
چنین که دو مستفعلن فاعلاتن فاعلن و اگر تقطیع کرده خوانده شود بیت از بحر
مفتعلن مفتعلن فاعلن ... ای شب ... از ... و چنین

مفتعل از حقه تو شکر حسن	لعل تو شیرین شکر شکست
قامت تو نیت سرو شکست	اگر ... شود خوانده از بحر سریع

مطوی موقوف مستفعلن مفتعلن فاعلات و اگر تقطیع کنند از بحر رمل
مسدس مقصور است فاعلاتن فاعلاتن فاعلن مولانا کاتبی را مثنوی است
مسمی مجمع البحرین در غایت لطف و سلاست که در تقسیم آن مشغول است و در وزن
خوانده میشود و با این همه در ابیات او در هر بیت دو قافیه شود و تجنیس و تفنین
آمده و کیفیت تحقیق آنست که مطلع و ... حسنه ... تارت چون کرم همه نقش را در

آفت دل زیب کشت را او	پرده دل چه ...

ساعدش چون [illegible] اقاقیتی — از [illegible] او [illegible] عجبش

و ز [illegible] او [illegible] گل — [illegible] او [illegible] سرمه [illegible]

غمزه او [illegible] خوش — غنچه چون شکر او [illegible]

عشوه و [illegible] گلشانی — [illegible] دهان [illegible] او [illegible]

[illegible] کیسوش بود — خشم از پیکر او [illegible]

[illegible] گوهر [illegible] — از گل و سنبل تر [illegible] داشت

[illegible] اسب [illegible] — نرگس [illegible] خواب صباح

[illegible] آسیب [illegible] — این بیت [illegible]

[illegible] — [illegible]

شبه تو [illegible] — [illegible] محبوبات [illegible]

بفعلاتن فعلاتن [illegible] مفاعلن [illegible] مفاعیلن [illegible] سیوم

بیت مجنون [illegible] فعلاتن [illegible] این بیت [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] السلام [illegible] نظم کرده [illegible] تمام این [illegible] وزن [illegible] خواند [illegible]

[illegible] شرح [illegible]

[illegible] روایت آن [illegible] است [illegible] است [illegible] اندر [illegible]

خوانند و اوزان چون دو شعر آن بیت را دو گونه وزن و بحر خواندن توان
کرد و اسد و معلم آنرا متلوّن است و قسم دیگر آنست که شعر
که چون بعضی الفاظ از آن حذف کنند آن بیت بوزن دیگر گردد مثلا این
دو بیتی که نیز پیش آورده میشود الفاظی که سرخ نوشته شده اگر حذف کنند
شعر درست و وزن دیگر شود   نصرت الدین ای جهانبخش که
هست تیغ عالمگیر تو ... نکبت آفتاب   چون ... در ...
... ... شد   چون صبح ... روشن است ... آفتاب
این چنین است انچه در مختصر فقیر آمده و انچه ... است که در بعضی
حضرت ... که اخیر هر دو مصرع بیت باشد که چون معنی سخن ناقص کرده ... باز
بحری دیگر شود و لفظ و معنی درست باشد چنانچه درین ابیات   لب تلخ شد
شکر لبان ...   صد نقش درین دل ری صد نقش ... ... در قالب
واتش عشق آن شکر دهانت   ... که هر جان ... در قالب ...
و لاله رستان به هوای سرو روان ... آئین ... ...
... اکنون این بیتها از بحر مجتث ... است و اگر کلمه ... آخر هر مصرع
دو کنی هم وزن ترا ذو بود و اگر دو رکنی از اول مصاریع کم کرده ...
و باقی باشد هم وزن و معنی درست باشد آنرا مستوی گویند چنانکه

دوش بی ... فرو در حسرت تو بنهم   ... آمدم شد از غم یاد دوست

[illegible] عمر ترشی دارد از آن [illegible]	[illegible] تیسی دارد از آن [illegible]

چون تجنیس [illegible] بحد حسن [illegible] بود و اگر کلمات از این صنایع هم [illegible]
[illegible] نشست که چون [illegible] حروف بعض الفاظ هم بکری وصل کنند حرفی [illegible]
خوانده شود و [illegible] این قسم را نظم [illegible] نامیده و این فقره که [illegible] نوشته
[illegible] اگرچه [illegible] ندارد [illegible] برای مثال تمام است [illegible] زندگانی
خواجه [illegible] شنیدی که [illegible] آن [illegible] این تجنیس زبان
شعرهای شیرین [illegible] حضرت خداوند [illegible] محمد خسرو [illegible]

هر که [illegible] بخواند	از [illegible] باد [illegible]
هم از [illegible] است این رقعه	[illegible] رقعه های [illegible]

جواب [illegible] زیادت [illegible] از جواب [illegible]
افضلا [illegible] شریفش [illegible] که علایق ایام عایق است و [illegible]
[illegible] شدی [illegible] از [illegible] که [illegible] جمیع [illegible] است [illegible]
کمالات [illegible] خدام [illegible]
در [illegible] رقعه نوشته در این صنعت مشتمل بر چند ابیات [illegible]
[illegible] خوانده میشود و ایراد آن موجب تطویل است و [illegible] این صنعت
چنان بود که شاعر [illegible] رعایت [illegible] کند [illegible] پهلوی یکدیگر [illegible]

[illegible] در [illegible]	دل در سر زلف یار بستم

روشن گشت آن نگار رستم | قافیه اول ایراد نگارست و قافیه

بیت

دو هم [illegible] | از دو هم [illegible] سخن [illegible]

به هم زگس [illegible] | فضل تو [illegible] پیشه [illegible]

مستم تو [illegible] شاهی [illegible] | سود [illegible] قصیده [illegible]

[illegible] | ای ز [illegible] تو شده [illegible]

بخشنده [illegible] تو آسمان [illegible] | صاحب قران [illegible]

هر ز [illegible] تو [illegible] | [illegible]

[illegible] تو [illegible] | [illegible] تو [illegible]

[illegible] خدمت تو [illegible] | [illegible]

[illegible] سعادت تو [illegible] | مولانا علی شیرازی [illegible]

[illegible] مثنوی [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

چه [illegible] | چو [illegible]

از [illegible] | و ز [illegible]

خسروی [illegible] کشور [illegible] | نیکوی [illegible]

خواهش دل من از ... | راستی آموخت از قد او
اشتر ز عشقت تا شد ... | چاکر او دولت ... دوست
نرگس بود با حسن آمیخته | سنبل او از سمن انگیخته
تا ز ... | لب او ... شکر ریخته
ماه من ... از روی او | ... از روی او
... کوشش ... | ... روشن ...

و اگر در شعری رعایت ... کرده آید تا قافیه گشته ... اندر او ... التوافق ... مشد
و بعضی گویند ... شعر ... قافیه است این شعر ... است

... سعد ... و اختر ... | ... دولت ... روی
... انگند اندر ... | ... تو بود ... و اختر ... است

مثال ... در چهار قافیه بود ابیست

تو بهار آمد ... | باد ... بوستان ...
زینت ... بستی با ... | ای شکفته اندر ... بوستان ...

قافیهٔ اول ... دوم ... و سیم ... الف و چهارم ... دال است قافیها
اگر با هم پیوسته بود انرا ... خوانند و اگر ... میان قوافی واسطه

گفته ... | ... از ... بر ...
... | ... که ... شعر ...

درشت کرد تو روی فلک بدان یکبار	چو بر میان دو دو فاصله دو خوان

و شعر با شد و اسطه شده و قافیه مکرر کرده در پارسی است و نوع دیگر از

کرده مکرر شده و در تازی بر وجهی دیگر است و آن چنانست که عرب انرا ذوقافیتین

و تشریع خوانند و ان چنانست که شاعر در بیتی دو قافیه آرد بر وجهی که هر قافیه که بگذارد

باستد وزن بیت درست گردد و سخن تمام و معنی باشد چنانکه استاد ابو

حریری گفت در مقامات شعر یا خاطب الدنیا الدنیة انها شرک الردی

و قرارة الاکدار دار متی ما اضحکت فی یومها ابکت غدا بعدا لها من دار

قافیه اول شرک الردی و ابکت غدا است که اگر بدین قافیه تمام کنند وزن و

معنی تمام شود و بیت از نوع دوم بحر طویل باشد و قافیه دوم قرارة

الاکدار و بعدا لها من دار است که اگر بدین تمام کنند معنی درست

و وزن مطبوع بود و بیت از نوع هشتم بحر طویل باشد و درین بیت بحر سه

دیگر است که اگر در بحر قصیر خوانند مطبوع و معنی میشود و بیت بدین شکل

یا خاطب الدنیا الدنیة انها	شرک الردی و قرارة الاکدار
دار متی ما اضحکت فی یومها	ابکت غدا بعدا لها من دار

و میر جمال الدین را در پارسی این بیت هم تازی است

چو کنی حفظ گذری سوی بنشین قدری برخ خود ملک حسن دلی چند بربا

که خورد زلیت شکری بر میان کمرا این بیت را اگر مختصر خوانند مستزاد

بمدور این مصرعین هشت بار و اگر بتوانی ازین قدری و شکری باید حذف

باید مصرعین شود بر وزن فعلن هشت بار و این بیت نیز بهتر است [illegible]

اگر در بحر خفیف خوانند دو بیت میشود بدین طریق

چو کنی جلوه گندری سوی ما — نشنیدن قندری رخ خود باشد

حرکس [illegible] و بات [illegible] — ز لبت شکری بر ساخت همه را

[illegible] توشیح است و آن در لغت وشاح در گردن کردن است

و وشاح گلوبند زنان است که مرصع باشد بجواهر و لالی و در اصطلاح بلاغت

بیان این صنعت چنین نموده اند که شاعر بعضی شعری انشا نماید که چون از

اول مصراع یا ابیات و یا بعضی حروف و کلمات میانه قطعه و قصیده جمع کند

شعری یا سخنی بیرون آید و این از انواع بسیار است مثال اسم اکرم

ای لب [illegible] کشته [illegible] — من [illegible] هست [illegible] ستم و [illegible]

وصل لبت [illegible] — من [illegible]

[illegible] — چو [illegible]

دو بیت که اکثر به ترتیب نام محمد حاصل میشود مثال آنکه از میانه ابیات چون بعضی

حروف و کلمات بگیرند نامی یا بیتی بر آید ازین دو بیت مولانا شرف الدین

[illegible] که [illegible] شده که [illegible] فخر الدین محمد

الا ای سرو [illegible] — خور [illegible] جهان [illegible] کمر

روی ... ز آفتاب ... لفظ ‏‏— تو کان ... دار ... کرم

... شد ... ‏‏— ... از این ... ‏‏ ... بسیار شود

بیتی درست ... تخریج میشود ... ز مصاریع اول ... ‏‏‏‏

مصاریع ... مصرع ... ‏‏— چون شد ... [illegible]

... یافت ... ‏‏— ... قد ... [illegible]

... [illegible] ‏‏— ... [illegible]

... [illegible] ‏‏— [illegible]

... دلبر ... تو بستان ‏‏— ... نکار ... چون ...

خواجه جمال الدین محمد سلمان الساوجی را قصیده ایست زیاده بر یکصد و چهل

بیت که از هر دو سه بیت او بطریق توشیح بیتی بر میخیزد که مشتمل بر صنعتی است

و هرگاه از هر سه بیت قصیده حرفی گرفته شود قطعه سه بیتی حاصل میشود سوای

این ابیات صنایع ... قصیده از هر جا اگر حرفی گرفته شود از مصاریع

اولی قطعه و از مصاریع ثانی قطعه دیگر حاصل میشود و هر کدام صنعتی دارد از آنجمله

یکی بی نقط است و یکی از الف قافیت چون ایراد تمام آن قصیده درینجا

اطناب ... لاجرم بدین دو بیت ... اختصار رفت ‏‏— ... [illegible]

... ‏‏— مدام ... دار این ...

... ‏‏— [illegible]

[illegible]

دل ... [illegible]

[illegible] ... شعر است ...

و ... مقصد انست که بیت را در شکل کرسی نهاده باشند و شعر آنست [illegible]

در نشست ... [illegible] ... که این بازی که دکانات شال [illegible]

[illegible]

[illegible]

... در چهار ... صورت و این صنعت ... گرفته ... بیت ...

مصراع ... هر دو ... که از هر طرف توان خواند ... [illegible]

... آن دلبر ... سیمبرا	از ... ... دارد ...
آن دلبر	... ...
... ...	دارد ... ...
... ...	دلبر ... ...

... عبارت است از آنکه شعری ... قسمت ... [illegible]

[illegible] ابیات [illegible]

ای ساده دلان [illegible] — آن دل که [illegible]

[illegible] — کوی که [illegible]

از آن [illegible] چشم نشین ای [illegible] — [illegible] نشین [illegible]

[illegible] — من [illegible] چشم نشین [illegible]

الا ای ابر [illegible] — [illegible] بیا ساقی [illegible]

چو [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] نظام الدین [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

ایا [illegible] سپهر [illegible] گفت [illegible] — [illegible] سپهر [illegible]

[illegible] سپهر [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] وصل [illegible] — [illegible] خورشید [illegible]

[illegible] — [illegible]

در مطلع [illegible] گلشن [illegible] حسن	[illegible] ساقی [illegible]
[illegible]	[illegible]

ای [illegible] ابرو [illegible] اندر آمده	[illegible]
هم عاشقان [illegible]	هم [illegible]
[illegible]	[illegible] شب [illegible]
[illegible] چاکر	[illegible]
[illegible]	[illegible]

از خار خار عشق تو [illegible]	[illegible]
از [illegible]	[illegible]
[illegible] بستان فلک [illegible]	[illegible]
[illegible] آری [illegible]	[illegible]

اقسام [illegible]

[illegible] رعایت [illegible]

یا صاحب [illegible]	از عشق [illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] عشق [illegible]   [illegible]

تا چند باشم [illegible]   [illegible] احوال [illegible] عشق [illegible]

[illegible] شدم [illegible]   [illegible]

[illegible]   [illegible] چون [illegible]

[illegible]   آواز [illegible]

[illegible] چنگ [illegible]   [illegible]

[illegible]   [illegible]

[illegible]   [illegible]

[illegible]   [illegible] عاشق [illegible]

[illegible] غم [illegible] چاک [illegible]   چاک [illegible]

[illegible]   [illegible] عشق [illegible]

[illegible]   گردون [illegible] عاشق [illegible]

[illegible] گرم [illegible]   تاج [illegible]

[illegible]   [illegible]

[illegible]   احسان [illegible]

[illegible]   [illegible]

[illegible]   [illegible]

کمی عیب کند نخوت ... یاران ...	دوام بخت بود ... چو ...
کند ... بهم ...	در کام ... کان بند ...
دولت ... دوام بخت ...	که ... یکی ...
تا ... بانند ...	اقبال ... همون ...
باد تو ...	با ... نخوت ... هم ... با تو ...

... این صنعت چنانست که شاعر ارکان شعر چند انکه خواهند که هر رکنی از ان در طول و عرض ... بخوانی ... معنی ... مختلف شعر ... و ... بنیاد نهاده باشد که ... کی ... و ... انواع است الف ... از طول و عرض ... که ... باشد ... اگر شعر ... مثلث گویند ... المربع مربع و مخمس ... مسدس ... و مثمن ... مربع

نگار مهجور	...	...	...
لب لعل ...	...	نگارش ...	...
...	...	چهره ...	...
چو خورشید ...	...	چو ... دولت	چو ...
...	...	...	...
چو گلزار ...	...	چو شهر ...	...

این شعر را چون ... بخوانند در طول و عرض ... هر ... دیگر باشد

[illegible] گاهگاهی [illegible] بلبلان [illegible]

اول قافیه الف [illegible] [illegible]

سیم قافیه با [illegible] [illegible]

چهارم قافیه را [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

این [illegible] چنان بود که [illegible] شاعر [illegible] [illegible]

[illegible] از الف تا یاست

[illegible] / ای بر ذلیت بهشت برین

[illegible] بحشت بعدل [illegible] / چو روی سپهر پشت زمین

شد ز روی تو [illegible] / شد بعدل تو حسن ملک متین

[illegible] تو [illegible] / لعبت [illegible] شهور و سنین

[illegible] تو [illegible] / هر چه در گنج معدنست دفین

[illegible] بدولت تو [illegible] / که تو ای دستگیر دولت و دین

تو کرم [illegible] / تو کرم ورز [illegible] تمکین

[illegible] / سخنم هست [illegible] تحسین

[illegible] دیگر رابعت و منعزلست و در هر کدام ازین حرفها از حروف بی نقط [illegible] فاد درین مختصر شعر [illegible] که او [illegible] کلیه [illegible] که واصل [illegible] عظیم داشت [illegible] بود [illegible] کسی است که [illegible] گفتن [illegible] که در سخن او حرف [illegible] نیاید وقتی از وی پرسیدند که در صورت [illegible] گوی [illegible] سره [illegible] اسپ سوارش غرض [illegible] پرسیده آن [illegible] که [illegible] گفتن [illegible] وار کب فرس [illegible] خواهد شد چه درین هر چهار کلمه حرف را نیست واصل [illegible] اندیشه [illegible] که همه کس [illegible] تعجب کردند از قدرت او [illegible] صاحب [illegible] کلام خود را از حرف [illegible] گفته [illegible]

[illegible] این [illegible] مطرح [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

که مضمون آن [illegible] است و این [illegible] [illegible]

[illegible] و [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] است و [illegible] [illegible]

ای [illegible]	ای دل [illegible]
[illegible] عشق و [illegible]	زنهار [illegible]

و [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible] و آن [illegible]
[illegible]	[illegible] قسم است تعطیل [illegible]

تعطیل حرف که منشی یا شاعر [illegible] بیاورد که تمام حروف او عاطل [illegible] [illegible]

نقطه [illegible] در او [illegible] باشد چنانچه [illegible] [illegible]

[illegible]	[illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] که او کرده [illegible] عالم
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] الاسلام | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible]
[illegible] کلام [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible] صنعت [illegible] تجنیس [illegible]

این صنعت چنان بود که شاعر [illegible] که در ردیف [illegible] باشد و در [illegible] یک کلمه است

بار یا زیاده که بعد از قافیه مکرر واقع شود [illegible] ابیات [illegible] یافت و [illegible]

[illegible] طریق تکلف [illegible] و [illegible]

[illegible] بیت که بعد [illegible] واقع شده [illegible]

انگبین [illegible] لب [illegible]	[illegible]
عالمی [illegible]	[illegible]
[illegible]	
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
هر جا که [illegible] دل آتش [illegible]	[illegible]
[illegible] قیامت [illegible] خلق	[illegible]

[illegible]

[illegible] یکی و دو و سه چهار و پنج [illegible]	گشته [illegible] یکی و دو و سه چهار و پنج [illegible]
[illegible]	[illegible] یک و دو و سه چهار و پنج [illegible]
[illegible]	[illegible] عاشقان [illegible]

[illegible] زغنچه [illegible] گر ز کوی تو / همره بوی تست جان [illegible] چار و هیچ [illegible]

[illegible]

[illegible] دنیا [illegible] هیچ [illegible] / [illegible] کان [illegible] چار و هیچ [illegible]

[illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] چار و هیچ [illegible]

[illegible]

[illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible]

[illegible]

[illegible] شاه [illegible] داد / [illegible]

[illegible] / آنکه آن [illegible] گدایان [illegible] داد

[illegible] / [illegible] داد

[illegible]

[illegible] سیاه و سپید و [illegible] / [illegible] سیاه و سپید و [illegible]

همی و [illegible] اق چشم گریه گشت
چون ابر نوبهار [illegible] [illegible]

از [illegible] پا [illegible] و [illegible]
و [illegible] ابکار [illegible] سیاه و [illegible]

[illegible] [illegible] اگر [illegible]
[illegible] از [illegible] سیاه و سپید [illegible]

[illegible]

[illegible] هم یار [illegible] توان [illegible]
[illegible] افت [illegible] [illegible]

میان [illegible] جان و تن حجاب [illegible]
پیاله [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] چه [illegible] جست [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

اکثر اشعار فارسی مردف است بعضی ردیف را حاجب گویند و شعر مردف را محجوب خوانند
و بعضی برآنند که حاجب آن کلمه ایست که قبل از قافیه در هر بیت واقع شود چنانچه
[illegible] این بیت میر معزی پیش از قافیه تخت و بخت [illegible] بخت آمده

ای [illegible] زمانه [illegible] [illegible] تخت
[illegible] عدو [illegible] دار بخت

[illegible] [illegible] دار تخت
پیری تو [illegible] [illegible] دار بخت

و [illegible] ابیات میان دو قافیه واقع شده و ردیف در لغت کسی است که بر
عقب شخص دیگر سوار باشد [illegible] و این چنانست که [illegible] [illegible]
حروف تهجی [illegible] تکرار چنانچه مولانا لطف الله نیشاپوری گفته [illegible] غم عشق [illegible]
[illegible] خط کسی جز [illegible] [illegible] و این عبارت از آنست که شاعر [illegible]
شعری گوید که هر مصراع او را با مصراع دیگر [illegible] که ضم کنند بیتی مستقیم باز حاصل شود

و در لغت بمعنی و تفسیر و در وزن مسبع حل شده چنانچه میر معزی گفته

ای صفت دو چشم تو نیم مست	آن کار دیده وصف دل [illegible] مست
جای لطف ز [illegible] سر و پای مست	[illegible] شدن و سوختن آتش مست

از لطف بر دوانی [illegible] اگر ز تب شوم	بر لب [illegible] اگر [illegible] بشوم
چشم [illegible] اگر خواب شوم	از دست [illegible] آب شوم

[illegible] دو [illegible] چو [illegible] کباب	بیچاره دو نگارم چو [illegible] کباب [illegible]
[illegible] چون [illegible]	[illegible] چو [illegible]

از گل [illegible] خوشتر [illegible]	از [illegible] خوشتر
[illegible] خوشتر	آتش [illegible] خوشتر

رنگ تو زماه آسمان خوشتر	قد تو ز سرو بوستان خوشتر
لعل تو ز آب زندگانی خوشتر	نطقت ز حیات جاودانی خوشتر

از نور دو عارض آفتابی گویا	از بوی دو زلف مشکنابی گویا

جانی زند بلطف ست ابی گریبان | مجلس نو از لطف شیرین بیانی

المسمط تسمیط در لغت مروارید در رشته کشیدن است و در صنایع پیانست که شاعر چند گوید که متفق باشند در وزن و قافیه و در آخر مصرع اخیر که متفق است در قافیه مصرعی اصلی بیارد که بنای شعر بر آنست و اقل مصارع مسمط چهار است و اکثر ده بلا تقدیر عدد مشهور مربع مخمس مسدس مسبع مثمن متسع معشر کما قال

آمدن نو بهار باغ چو بتخانه شد | گشت ز گل بوستان ...
سینه بلبل ز سوز عشق پر از آتش شد | گل چو ... شد ...
در وقت بهار چو گلشن ... | ز انکه چو ... لاله سراسر ...
... شده ... | باغ شد چون ... باد ... چون ...

... سنم جنانم | که ... خویش ...
... که زار و ناتوانم | گر ... جانم
در باغ ... سبا ... کشتانم

گفتم صنما در آمد ... | گفتم ... دل ...
هر چند ... | شب نیست که از ...
زاری ... فلک ... سانم

[illegible]

ای عشق تو ای جان من امید تو مطرب | وصل تو صفای دل و هجر تو کدورت

صورت نتوان بست که از نامه قدرت | پیدا شده باشد چو رخ خوب تو صورت

ای کسوت بالای تو بر قامت نگرت | [illegible]

بیرون ز وصال تو دلم را طلبی نیست | جز یاد تو در خاطر غمگین دگری نیست

در کشته رخ [illegible] بی تو شبی نیست | شد دیگر از درد فراق تو شبی نیست

فریاد من سوخته دل [illegible] | [illegible]

[illegible]

شب چو گشاد از نسیم باد شمال | سنبل زلف [illegible]

عنبر سارا فشاند طره شب بر صبا | عود قماری بسوخت مجمر شب از صبا

باد شده گوش گل [illegible] | باد چو [illegible] در چمن [illegible]

[illegible] | [illegible] بشکفت در چمن [illegible]

خالد و نسرین [illegible] | شکل مجره [illegible] جوی آب روان

مرد [illegible] | صورت استارگان [illegible]

[illegible] از برج [illegible] | [illegible]

[illegible]

نو بهار [illegible] بوی خوش | بر گرفت از باد مشکین [illegible]

بوستان خرم ز لاله گلها ز هر سو شد | گر گل عاشق جمالی نیست بلبل خویش

مرغ بستان از چمن بستان که غم خویش | خوانده اکنون گلبن باغ و درآ خویش

تمام روشنائی است ... کوه پیش | [illegible]

نرگس چو ... بار از خواب خوش بیدار شد | چشم ... باد ... از ... دیدار شد

در چمن شنبلید و بنفشه پیدار شد | سبزه چون دیبا گل چون ... شد

بوی رنگ شکفته دیبا پیش ... شد | بوستان آراسته ... شد

ابریسان ایکان جواهر ... شد | [illegible]

[illegible]

همی پاید ... اسیر دامن گل | ... دامن گل

هوا گر نیست عاشق بر تن گل | چرا پیدا نکرده پیرهن گل

بدیسان گشته بستان معدن گل | نخجیر ... بر دامن گل

جهان روشن روان از دیدن گل | دل بستان نشان از چیدن گل

[illegible] | ابر ... بیچ ... سیلی

ندر دریا نور چون ... سیلی | چرا چندین ... سیلی

چرا آتش ... زند سیلی | ... در دریا ... سیلی

نیابش آتش دوزخ ... سیلی | کهی ... احیا را ... سیلی

کهی ... عالم را ... سیلی | [illegible]

[illegible]

ای [illegible] چون [illegible] — صد پر [illegible]

[illegible] که شد [illegible] — [illegible] چون [illegible]

[illegible] است [illegible] — [illegible]

[illegible] زوال را [illegible] — پیش [illegible] گفت [illegible]

[illegible] گفت [illegible] چرا — [illegible] شد و [illegible]

[illegible] چشم تو [illegible] — [illegible] مهر [illegible]

[illegible] پای [illegible] — پر [illegible] در این [illegible]

[illegible] چون [illegible] — [illegible]

[illegible] — کشته کیوان [illegible] یک [illegible]

[illegible] جهان [illegible] — [illegible]

مستزاد کلام منظومی است که زیاده کرده باشند بعد هر مصرع یا بیت لفظی چند و مشهور است که فقره مستزاد مربوط باشد بحسب معنی بکلام منظوم در سباق و سیاق اما باید که فقره مستزاد در نفس خود تمام باشد چنانچه اگر مستزاد را [illegible] و اگر [illegible] موقوف آن باشد مثال آنچه فقره مستزاد بعد هر مصرعی بیاید

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible]

مثال این چنین مستزاد [illegible]

[illegible] عاشق [illegible]

[illegible] عاشق [illegible]

[illegible] مستزاد [illegible]

[illegible] مستزاد [illegible]

[illegible]

[illegible]

و این قسم را نیز تجنیس [illegible] است و اشعار سلف چنانکه [illegible]

[illegible] شاعر ایست و این آنست که معنی مصرعی بمصرع دیگر یا بسیم و چهارم موقوف

داشته باشد تجنیس [illegible] و زاید نیز واقع شده و آن اینست

در حسن [illegible] ما	خورشید که [illegible] بود آید تا
[illegible] کرده پای تو [illegible] ما	[illegible] بود و [illegible]

[illegible] این صنعت [illegible] است [illegible]

[illegible] است [illegible] این صنعت [illegible]

[illegible] آن تجنیس قوله تعالی تولج الليل في النهار وتولج النهار في الليل [illegible]

[illegible] [illegible] و [illegible] آن [illegible] که [illegible] در [illegible]

[illegible] چهره تو دیدم [illegible] [illegible]

بازار [illegible] گرم است	گر [illegible] باز آید

[illegible] است چون [illegible] اگر [illegible]

و قسم دوم آنکه از خواندن [illegible] کلام [illegible]

[illegible] بجای [illegible] و [illegible] کلمات چنانکه

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

چو رو [illegible] احسان ز تو ای حاتم بر همت زوی کسری بعیران تو یوسف

[illegible] ای عیسی چون [illegible] این بیت [illegible] مختلف

عیسی تو ای [illegible] یوسف تو بعد	کسری [illegible] همت حاتم تو [illegible]

چنانچه [illegible] این بیت [illegible] نوشته [illegible]

جبران زو ای [illegible] تو یوسف	همت تو ای کسری با احسان تو حاتم
ای احسان حاتم تو ای بر همت کسری	تو ای جبران یوسف [illegible]
عیسی جبران تو ای یوسف [illegible]	کسری بر همت تو ای [illegible]
احسان تو ای حاتم [illegible]	[illegible] تو ای یوسف بر همت [illegible]

[illegible] وا [illegible] اگر [illegible]

و طرز [illegible] لطیف [illegible] و طرف [illegible] است [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	چو شاه کامران [illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

... [illegible] ... | بیا ... [illegible] ... بودم

[illegible]

بیا ... تو مرا جان ... پیدا | بیا که ... [illegible] ...

[illegible]

... [illegible] ... دل گفت | عجب ... [illegible] ... دوستان ...

[illegible]

چو ... [illegible] ... زار | دل ... [illegible] ... دل افگار

تشبیه ... [illegible] ... ذکر شعر است که شاعر در یک بیت ... [illegible] ...

و ... [illegible] ... بار ... [illegible] ... چنانکه

روی تو ... [illegible] ... آفتاب | ... [illegible] ... تاب
زان ... [illegible] ... | زان ... [illegible] ... آب
چشم از ... [illegible] ... | اشک ... [illegible] ...
زان ... [illegible] ... لعل | زان ... [illegible] ... یاقوت در حجاب
هم ... [illegible] ... | همراه ... [illegible] ... تاب
زان ... [illegible] ... | زان ... [illegible] ...

... [illegible] ... تشبیه ... [illegible] ...
... [illegible] ... صناعت ... [illegible] ... کلام ... [illegible] ...

[illegible]

[illegible] آخر به عمل [illegible] [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] [illegible] الف [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] جدول اول [illegible] پارسی اسپی است که [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	زمین عالم [illegible] بخشش [illegible]
[illegible]	[illegible]

صنعت [illegible] آنست که [illegible] حرفهای [illegible] منفصل [illegible]

چنانچه درین ابیات واقع است

حسنینگ [illegible] نگاری [illegible]

بر [illegible] آتش [illegible]

[illegible] بر کف [illegible]

[illegible] باشی [illegible]

[illegible] باشی [illegible]

[illegible]

[illegible]

گفتم [illegible] [illegible]

[illegible] شکر [illegible]

بیت

[illegible]

[illegible] باشی [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

معنی پارسی آن پاره پاره شدن و در اصطلاح آنست که در اشعار و در کلام کلماتی استعمال کنند که حروف هیچ کلمه از آن در نوشتن بهم نپیوندد و [illegible] مقطع [illegible]

چنانچه درین ابیات [illegible] دارم [illegible] زر و [illegible] دل [illegible] زر [illegible]

داور دوران [illegible] دارم از [illegible]

دارم [illegible] از [illegible]

[illegible] زر روی دل آرام [illegible]

[illegible] دل زان روی دارم [illegible]

صنعت [illegible] معنی پارسی آن پیوسته [illegible] و در اصطلاح چنانست که شاعر در کلامی

آورد که حروف جمیع کلمات او در کتابت تمام پیوسته باشد [illegible]

[illegible] صنعت [illegible]

[illegible] باشد اگر بود وصل حروف اتصال [illegible] کلمات [illegible]
[illegible] باشد اگرچه رسم الخط [illegible] وصل بسیار [illegible] است
[illegible] تخمیس [illegible] گشت [illegible] بجز [illegible]
[illegible] گشت [illegible] گشت [illegible]

[illegible] شکسته	چون [illegible] خلعت [illegible] شد

[illegible] القرآن [illegible] است [illegible] وصل [illegible]
سیوم [illegible] وصل [illegible] چهارم [illegible] چهار [illegible]

[illegible] دوم [illegible]	چون [illegible] است [illegible]
[illegible] باشد [illegible]	[illegible] شکسته [illegible]
[illegible] وصل [illegible] شکر	[illegible] تسنیم [illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible] خط [illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] مقطع [illegible] وصل [illegible]
[illegible] وصل [illegible]
[illegible]

[illegible] با قرینت [illegible] باید که بتاب [illegible] تا [illegible] [illegible]

[illegible] در صورت معنی گلستان انشا کرد و حاصل کند از [illegible]

و این قسم عجیب خوبست مثال [illegible] ششششششت

ششششش سنات [illegible] [illegible]

و معنی اعتراض [illegible] و خوبست مثال این صنعت

چنانکه [illegible] لب [illegible]	[illegible] گرفت آن [illegible]
[illegible] ندارد [illegible]	[illegible]

مقطع و موصل آنکه مقطع و موصل با هم آمیخته بود [illegible]

[illegible] چنانکه مصرع اول مقطع بود و دوم موصل [illegible]

موصل [illegible]	این [illegible] دل
[illegible]	[illegible]
[illegible] باطل	[illegible]

[illegible] و [illegible] بود و [illegible] بود [illegible]

[illegible] اندا [illegible] این [illegible] مثال

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] که تمیز حروف باشد مثل [illegible]

یار [illegible] مثال [illegible] سحر گشت [illegible]

[illegible] اگر حروف مخفی [illegible]

ردف [illegible] بعد از آن [illegible]

[illegible] مثل [illegible]

[illegible]

[illegible] مصطلح [illegible]

[illegible] که بعد از [illegible] معلوم باشد [illegible] قافیه [illegible]

لیظلمهم [illegible] قرآن مجید واقع شده [illegible] وما کان الله لیظلمهم ولکن کانوا انفسهم

یظلمون بعد از آنکه معلوم شد که مدار فقره بر نون است چنانچه در آیه [illegible]

[illegible] که لیظلمهم ولکن کانوا انفسهم [illegible] معلوم شود که بعد از [illegible] یظلمون

خواهد بود در پارسی [illegible] این ابیات [illegible] مثال [illegible]

[illegible] معلوم [illegible] قافیه [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

ای خچه هسار تو را مه زیبائی دیگر است | در کنج لطف [illegible] دیگر است
ما بدان بیچ [illegible] افتاد | [illegible] افتاد دیگر است

[illegible] این صنعت چنانست که چیزی را بلفظی ذکر کنند که در عرف شعرا آن مسموع
[illegible] است [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] کنند [illegible] [illegible] تو هم آن [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] باشد در حقیقت [illegible] نیست لکن [illegible] [illegible] گفته
[illegible] [illegible] [illegible] دایره [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ابیات [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] این صنعت چنان بود که [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] شود

[illegible]

تشریح بار تو این بر گردانست و اصطلاحی [illegible] است که [illegible]

مرتبا وج حیث تا باز دار دعوت [illegible] [illegible] است

و مرکز ام را مطلع علی [illegible] [illegible] [illegible]

و حیث آید که مرتبط باشد [illegible] معنی [illegible] [illegible]

الک [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

ما نیم که شیده و دلغ [illegible]	مستانه خراب صبحگاهی
ما جنس [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	درویشی ماست پادشاهی
[illegible]	[illegible]

نزهت ... عشق ... ام | ... ای ... [illegible]
... [illegible] ... عالم | برش ... کدام ... [illegible]

[illegible]

ای ... دل و دیده ما را ... است | روی تو ... که ... خواست
با قد تو ... سرو ... است | با قد تو ... کی بود راست
از ... تو ... [illegible] ... آب | در کوی تو ... سجده ... است
... از دل ... [illegible] | چون ... راست ... [illegible]
... [illegible] ... | زنهار که خاک من ... است
... [illegible] ... است | هر جا که ... قبله ماست
... جهان ... [illegible] | نزهت ... جوان ... [illegible] است

[illegible]

... این ... حافظ شیراز فرموده رحمة الله علیه

ای ... [illegible] ... ام | از ما ... [illegible] ... تمام
با ما ... [illegible] ... گذشت | ... دل من ... [illegible] ... ام
... نزهت ... [illegible] | ... [illegible] ... انجام

بگفت و در دو گیتی بایست | دو رانه نصیب [illegible] ز ایام
حالی همه شیفته و مست آسا | کام دل [illegible] ز [illegible] ایام

در کشتی عشق اگر نشستم | من [illegible]
پیوسته کمان ابروانت | از [illegible] نشستم
[illegible] نوشت سرشت | [illegible]
هر [illegible] از [illegible] غلام | [illegible]
چون [illegible] کار | [illegible]

[illegible] ابیات [illegible]

در سینه جهان [illegible] گشت [illegible] | [illegible]
بگرفت جهان [illegible] | [illegible]
در جهان [illegible] | [illegible] جهان [illegible]
[illegible] چشم [illegible] دیده [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] چشم تو [illegible] جان | چون نگین [illegible]
[illegible] صبا | [illegible]
گر نه [illegible] زلف [illegible] جان | [illegible]
[illegible] | بنده شاه و [illegible]

[illegible]

آن [illegible] که آشوب جهانست نگار | وان [illegible] جهانست نگار
زلف او [illegible] | گرچه او از [illegible] جهانست نگار
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible]

یا رب بحرمت [illegible] خواب [illegible] — در سر [illegible]
[illegible] از عالم جان [illegible] — جای دیگر نشد که [illegible] خواب [illegible]
[illegible] حیات [illegible] — خوی مردم [illegible] خوی آفتاب [illegible]
[illegible] — در دل [illegible]
[illegible] — از [illegible] صاحب ملک [illegible]

قسم دوم از ترکیب بند آنچه ابیات بند مختلف القوافی باشد [illegible]

پیش سلطان [illegible] فرمان بر — آدمی [illegible]
[illegible] کشور [illegible] — تاج و تخت و [illegible]
[illegible] وصل [illegible] — زهره و خورشید و ماه و مشتری
باد و خاک و آب و آتش [illegible] — صاحب دربان و [illegible] و لشکر

در کف [illegible] — نیزه و شمشیر و [illegible]
باد و آتش [illegible] — [illegible]

همچو [illegible] بر پای جهان — [illegible]

چو [illegible] زده [illegible] — [illegible]

[illegible]

دیگر هم از این قسم خواجه سلمان ساوجی در [illegible] گفته

خنده [illegible] شکر [illegible] — [illegible] لب [illegible] کرد

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible]

این صنعت چنانست که شاعر مصراعی [illegible] گوید و مصرعی [illegible]

پارسی [illegible] گوید [illegible] این [illegible]

[illegible] مثال [illegible]

[illegible]	[illegible]
شد [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

قسم ثانی آنکه بیتی عربی و بیتی [illegible]

[illegible] بغداد [illegible] دار السلام	[illegible] نازل [illegible]
[illegible] اگر [illegible] دست [illegible]	فدای [illegible] باد [illegible]
از [illegible]	[illegible]
چه [illegible] خاک [illegible]	چه [illegible]

[illegible]

[illegible] کرده [illegible]	ولی [illegible] گفتار [illegible]
[illegible]	[illegible]

صنعت [illegible] آن چنانست که لفظی باشد در کلام [illegible] که چون [illegible]

[illegible] و از [illegible] و حرکات بگردانند مدح و آفرین ذم و نفرین گردد چنانکه

[illegible] دولت [illegible] شعر

[illegible] دولت [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] این عبارت از آنست که بر باشد لفظی استعمال کند که از تغییر

حرکت یا حروف مدح [illegible] بدل گردد شعر

[illegible]	[illegible]

[illegible] اگر [illegible] خوانند [illegible] مدح و ثنا باشد و اگر [illegible] گردد

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] [illegible] آن چنانست که [illegible] عبارت [illegible]

[illegible] زیاده از شعر دیگر [illegible] بیت [illegible]

[illegible] بجای [illegible] مناسب باشد [illegible] شعر [illegible] که [illegible]

[illegible] [illegible] مدح [illegible]

[illegible] زیاده از بیت [illegible] [illegible]

[illegible] شیخ سعدی [illegible]

شبی با صراحی چنین گفت شمع | که ای مرشد مجلس ای نیک‌دوست
ترا با چنین قد پیش قدح | بخم بودن هم [illegible] دوست
صراحی بدو گفت نشنیده‌ای | تواضع ز گردن‌فرازان نکوست

و در غزلی مطلع مشهور خواجه آصفی را در یک بیت تضمین کرده

دل [illegible] ز جور بتان شد ویران | سازد [illegible] اول [illegible]
[illegible] | باده [illegible] صبح [illegible]

و ده او عاشق [illegible] طبع که بعضی از اشعار او سابق ذکر شده مضامین غزل [illegible]

حافظ [illegible] کرده [illegible]

چشم چون [illegible] صحرا را | [illegible] سمرقند و بخارا را
[illegible] | کنار آب رکناباد و گلگشت مصلا را
[illegible] | برنگ و بوی و خال و خط چه حاجت روی زیبا را
جمال [illegible] | چنان بردند صبر از دل که ترکان خوان یغما را
[illegible] | که کس نگشود و نگشاید بحکمت این معما را
[illegible] | که از [illegible] پردهٔ عصمت برون آرد زلیخا را

و له [illegible]

دریغ [illegible] رفیق شفیق | اگر علاوه [illegible] توفیق
[illegible] | هزار بار من این [illegible] کرده‌ام تحقیق

[illegible] با هزاران [illegible] مرد — که [illegible]

چنان [illegible] بودم آشنا شعر [illegible] — که [illegible] باشد در این عالم [illegible]

شد [illegible] هیچ [illegible] — با [illegible] بیت [illegible]

[illegible] کرم [illegible] — که هر [illegible] بیت [illegible]

[illegible] گفته [illegible] از ظهیر فاریابی تضمین نموده اشاره [illegible]

[illegible] که از گفته ظهیر — این بیت را ز خاطر من [illegible]

[illegible] آفتاب [illegible] ذره [illegible] — وی [illegible] خدا [illegible]

چه خوش گفت آن شیخ [illegible] — [illegible]

اگر صد سال [illegible] — بباید رفت از این کاخ دل افروز

[illegible]

گر با دو رخ [illegible] — الا گفته [illegible]

گر [illegible] دل [illegible] از [illegible] — [illegible]

حکیم انوری [illegible] بیت [illegible] تضمین ساخته و اشاره بدان نموده

[illegible] شعر [illegible] یک بیت — شاید ار تضمین کنم کان هست تضمین [illegible]

اندر این [illegible] — جفت [illegible]

[illegible] — ناله [illegible]

[illegible] باشد که شعری گفته [illegible]

منحصر ... هرچه کسی در خاطر گیرد چون مصرع مصرع را بیت
آن شعر را ... از آن شخص بپرسند که آن حرف در کدام است و در کدام نیست
معلوم شود که کدام حرفست موافق قاعده که مذکور شد ... انجام
حرف در خاطر گیرند بیت مصرع جامع که ... حروف آن ... باشد

صنعت عشق در سر ما ... کرم	... که ... حرف ...
... از تو ... صد غم	... بیت ... دوم ...
... طول ... مسکین ...	که ... شود ... هم ... عدم

طریق استخراج حروف آنست که از مصرع اول یک و دو ... شمارند و از مصرع
دوم دو و از سیوم چهار و از چهارم هشت مجموع اعداد این چهار مصرع که جمع
نمایند ... که مطابق عدد حروف مصرع جامع ... اگر حرفی که در خاطر
گرفته در مصرع اولست و در مصرع دیگر نیست حرف اول مصرع جامع ا
که الف باشد و اگر در دوم مصرعست و بس حرف دوم است که با باشد و اگر در سیوم
سیوم یافته شود و بس حرف چهارم خواهد بود که دال باشد و اگر در چهارم مصرع
بهم رسد و دیگری نبود حرف هشتم است که [illegible] باشد موافق عدد مصرع جامع
هذا القیاس اگر در مصرع اول و دوم باشد موافق اعداد آن هر دو مصرع که سه
میشود حرف سیوم مصرع جامع خواهد بود که [illegible] است و اگر در اول و چهارم
مصرع یافته شود حرف نهم که باید گفت که الف و عدد مجموع آن دو مصرع

اشارت به الست چنین اگر در هر چهار مصرع ان حرف باشد حذف باشد هم

که هر مصرع جامع آمده و آن هم است هم برین قیاس می‌باید نمود حروف دیگر را

[illegible] دیگر هم ازین قسم مصرع جامع [illegible] سخن عشق [illegible] بنا [illegible]

[illegible] ابیات [illegible] کار ان قصیده شود ان شاه [illegible] نمود [illegible]

چو دان خطی که [illegible] بدین نقطه خال / شد خوش [illegible] جلوه که [illegible] معشوق

نظم [illegible] و هر کرست [illegible] زوال / وقار [illegible] دریافت [illegible] شد

انچه از حروف تهجی اگر در خاطر رسیده بود دریافته شود و این ابیات هم [illegible] اما

[illegible] یاد [illegible] / ز ذات [illegible] از [illegible]

قضا از [illegible] از [illegible] / [illegible] از مصرع [illegible]

[illegible] / [illegible] نقش [illegible]

[illegible] / [illegible] سیم و [illegible]

[illegible] / [illegible] لطیف [illegible] کن

[illegible] / از [illegible] کند [illegible]

[illegible] دو [illegible] چهار [illegible] هشت و [illegible] شانزده مثلا اگر حرف [illegible]

[illegible] ابیات [illegible] حرف اول تهجی است که الف باشد

و اگر [illegible] اول [illegible] دیگر ابیات [illegible] هم باشد

[illegible] بیت [illegible] از [illegible] حاجت [illegible]

مستعمل است و در بعضی ابیات [illegible] تاریخ [illegible] اکبر [illegible] حروف

منقوطه [illegible] بیان که بحساب حروف منقوطه [illegible] بحساب جمل [illegible] تاریخ

سال هجری [illegible] تاریخ آن گفته و حسن این صنعت آنست که کلام [illegible]

بدین [illegible] ابراهیم خان فتح جنگ در بنگاله [illegible] ساخت [illegible] تاریخ [illegible]

مصرع [illegible] بنای [illegible] ثانی [illegible] ابراهیم خواجه [illegible]

گفته که از مصراع اول ابیات تاریخ جلوس [illegible] الدین [illegible] پادشاه [illegible]

[illegible] سال [illegible] سلطان سلیم که عبارت از نور الدین جهانگیر پادشاه [illegible]

میشود و مطلع آن قصیده اینست	[illegible] جاه و جلال [illegible]
[illegible]	[illegible] پادشاه [illegible]

[illegible] محمد دارا شکوه که در سنه هزار و چهل و چار هجری [illegible] افضل [illegible]

[illegible] گفته که حروف هر مصرع بحساب جمل تاریخ است و همچنین حروف

منقوطه [illegible] تاریخ است و حروف مهمل هر بیت [illegible] تاریخ آن میشود [illegible]

[illegible] مصرع [illegible] بطریق توشیح گرفته شود [illegible]

[illegible] تاریخ می براید هر مصرع [illegible] و حروف منقوطه تمام [illegible] نقطه تمام

[illegible] چون ایراد ابیات تمام آن تاریخ موجب اطناب است بنابران [illegible] توشیح

[illegible] بسته [illegible] بلوح محل [illegible] رقم [illegible]

[illegible] سال [illegible] شاه بن [illegible] حاکم [illegible]

از آن سلطان محمود و نظام الملک بحری حاکم احمدنگر ... گفته تا حد تاریخ
وفات ایشان آن چنین یافت که یکسال گذشته بعد فوت محمود زوال هر یک سال

که بعد از زوال فتح والا الله بود	یکی محمود سلطان گجرات
که بهمن ... گشته دو نوجوان بود	دوم اسماعیل سلطان ... علی
که هر دو بزرگ و صاحب ... آن بود	سیوم آمد نظام الملک بحری
اندر ملک دکن ... نشان بود	تاریخ وفات هر سه خسرو
چه هر سه زوال خسروان بود	در هفت قبیله ... شیخ محمد صالح

و از آنجا ... اقسام شعر ... نام و چهار ... گفت ... داشت ...
... که ... مسامحت ... لطافت آن موقوف بر دانستن ...
... که ... واقع شده ... بعد ...
... که ... معنی مقصود ... تاریخ پیدا شد و مصرع ... سال
... از حروف آن بحساب جمل ... می شود

... اسم ... یافت ... آمد که در تاریخ ... استعمال
... که بعضی ... زیاده و نقصان تاریخ ... باید که تصرف وجهی مناسب باشد

... از ... حاصل ...	تاریخ ... از ... نام ...
در گریبند ... گل از باغ بیرون شد	چون عدد گل از عدد باغ بیرون رود

تاریخ سال آن ... فوت ... خان ... گفته ...

شد ز بلخ از صفاهان هم به قرآن برابر — باز از [illegible] کس [illegible] روز جشن شاه

سنه هزار و پنجاه و سوم [illegible] عبد الرزاق [illegible] تاریخ [illegible]

تنها به دو هفته در رسید خان این ممالک — شد ز بلخ و بدخشان [illegible] خان

در قبضه و ممالک آنکه [illegible] — چون از اعدا بلخ و بدخشان [illegible]

نذر محمد خان بدان که بعد [illegible] در قبضه ممالک افزوده شد و سال [illegible]

پنجاه و شش هجری آید که در آن سال ولایات مذکوره مسخر اولیای دولت

بادشاه جهان صاحبقران گردید [illegible] این صنعت چنان بود که کاتب باشد

کلامی را در دو کلمه منفصل و متصل باشد یعنی در دو زبان توان خواند چنانچه این بیت امیر خسرو

[illegible] بهای من [illegible] ایها [illegible]

[illegible] — [illegible] عربی [illegible]

بها اسم [illegible] مضاف بیا متکلم [illegible] یعنی [illegible]

بهای [illegible] [illegible] واحد [illegible]

[illegible] پس [illegible] اگرچه [illegible] در [illegible]

[illegible] کتابت [illegible] چه [illegible] نویسند [illegible]

نظر [illegible] واحد [illegible] غایب [illegible] ... است [illegible] باید نوشت و [illegible]

در [illegible] است [illegible] که [illegible] کلمه [illegible] اصل

باشد [illegible] متصل [illegible] این قسم [illegible] است [illegible]

در آنجا [illegible] بسیار است [illegible] فصل صنایع لفظی و [illegible] است

در بدایع معنوی [illegible] اعلم بالصواب و منه الاستعانة [illegible]

و در ذکر بدایع معنوی که صنعت [illegible] است او [illegible] مراد [illegible] است اگرچه تجنیس و لفظ [illegible]

[illegible] است [illegible] و چون این صنعت شامل [illegible] لاجرم ابتدا از و نموده [illegible]

[illegible] این صنعت را تخییل و توریه نیز نامند و نزد فصحای تازی آنست که در کلام لفظی

[illegible] که دو معنی داشته باشد قریب و بعید و ذهن سامع بمعنی قریب رود

و مراد قائل معنی بعید باشد چنانچه خواجه سلمان [illegible] سحر چون نشست زلفت بر کشاد

[illegible] موج نک زه برآید	چون قد بر شست و تیر است

چون سامع بر کمان [illegible] دو [illegible] تحسین است [illegible]

[illegible] است ذهن [illegible] مراد [illegible] و عطارد است وفا

[illegible]	شاها بجهان [illegible]
از معجزه جان [illegible]	شاها ز مهر [illegible] کردی [illegible]
[illegible]	[illegible] است

و ذهن از بدر انتقال [illegible] و مراد [illegible] بدر است علی صاحبها

افضل الصلوات و اکمل التحیات [illegible] شعرای عجم ایهام [illegible] لفظی است

و کلام که از زیاده بیک معنی [illegible] معنی [illegible] در قریب

و بعید متفاوت باشد خواه [illegible] امیر خسرو دهلوی رحمه الله علیه

از [illegible]

[illegible] [illegible] سپهر [illegible] ما | چو قافیه‌سنجان لغت [illegible] است

[illegible] [illegible] گفته [illegible] [illegible] تو [illegible] [illegible] این [illegible]

[illegible] [illegible] و [illegible] [illegible] [illegible] است از لفظ [illegible] با [illegible] [illegible]

[illegible] قمر و [illegible] [illegible] و [illegible] [illegible] لفظ مرکب [illegible]

[illegible] [illegible] الکمال [illegible] [illegible] [illegible] هر کدام هفت [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] بار [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] بسیار [illegible]

[illegible] بسیار [illegible] [illegible] است [illegible] الکه [illegible] بسیار [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] بسیار [illegible] [illegible] الکه بسیار [illegible] [illegible] [illegible] بسیار [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] بسیار [illegible]

[illegible] [illegible] بسیار [illegible] [illegible] دوم از دو بیت امیر خسرو [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] باز [illegible]

دوم [illegible] [illegible] [illegible] بیت لفظ [illegible] باز [illegible] است [illegible] الکه باز [illegible] [illegible]

[illegible] الکه [illegible] [illegible] [illegible] الکه اگر [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] اگر [illegible]

باز [illegible] یعنی باز [illegible] [illegible] اگر [illegible] بازنده [illegible] باز [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

دوست [illegible] [illegible] الکه اگر [illegible] باز [illegible] [illegible] یعنی گشاده [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] مقصود [illegible] گشاده [illegible] باز [illegible] [illegible] دست [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] اول [illegible] لفظ [illegible] [illegible] [illegible] دست [illegible] [illegible] [illegible]

قسم چهارم [illegible]

خشک شد کشت امید و تحطا شد تخم وفا	زانکه تخم تا بر آب چشم من [illegible]

میر علیشیر نا را خوانده اعتراض نمود که معنی ندارد چون این بیت را به [illegible]

این قطعه میر علیشیر فرستاد که موسوم و معنی است

هر چه را دیده بود اهل صواب	بکمال خطاش شرط کنند
هر چه خوانند نیک نگر کنند	پا نخوانند نا فهم کنند
نقطه باز گرفته نیز بود [illegible]	عاقلان [illegible] نقطه کنند

[illegible] عبارت از آنست که دبیر یا شاعر کلام [illegible] آرد که محتمل دو وجه

مختلف باشد چنانچه در تو این صنعت را ذو الوجهین نیز نامند

در سایه حمایت او عیش کرده دین	با رفعت مکانت او فخر [illegible]
ای خواجه [illegible] شود ز [illegible] تو ظلم	با طلعت تو [illegible]
در دست [illegible]	نور هست [illegible] شمشیر [illegible]
دیدم چون محراب [illegible]	جای آن دارد که شیخ شهر [illegible]

و بر سبیل همین صنعت است این بیت حضرت قبله گاهی ابوی سلمه الله تعالی

قلعه [illegible] عمر [illegible] خشک	شود خون از فروغ اختر مشک

نقلست که در جامعی [illegible] حاضر بودند از [illegible] پرسیدند

که من افضل الناس بعد رسول الله یعنی کیست فاضلترین مردم بعد پیغمبر علیه السلام

جواب سؤال بیست و دوم [illegible] یعنی آنکس که دختر او در خانه اوست و این عبارت
مفید دو معنی مختلف است یکی آنکه افضل ابی بکر است رضی الله تعالی عنه که دختر او در خانه
پیغمبر است صلی الله علیه و سلم دوم آنکه افضل علی است کرم الله تعالی وجهه
که دختر پیغمبر علیه السلام در خانه ایشان است و بدین جواب مرد [illegible] سنی و شیعی هر دو
خوشنود گشتند [illegible] که چون عقیل ابن ابی طالب از امیر المومنین علی کرم
الله وجهه در ایام خلافت [illegible] رنجیده نزد معاویه بن ابی سفیان رفت [illegible]
معاویه تعظیم و اکرام بیشمار بر وی و الزام [illegible] تحقیر [illegible]
رضی الله تعالی عنه [illegible] در مجمع ناس علی را لعنت کند العیاذ بالله [illegible]
[illegible] عقیل [illegible] در مجمع [illegible] ایها الناس ان امیر المومنین علی بن ابی طالب
امرنی ان العن معاویه ان الله فلعنة الله علیه و این عبارت [illegible] مفید دو معنی متضاد
چه آنکه اگر ضمیر علیه راجع بمعاویه باشد لعنت راجع باوست و اگر ضمیر مذکور راجع بعلی
بود لعنت راجع بمعاویه [illegible] ان [illegible] معاویه گفت که عقیل لعنت
بعلی کرده [illegible] این سخن [illegible] که نام معاویه به ضمیر علیه نزدیکتر است و ارجاع
باقرب اولی است [illegible] تشبیه [illegible] چیزی را بچیزی [illegible] وصفی [illegible]
[illegible] تشبیه کننده [illegible] تشبیه کنند مشبه به خوانند و ان [illegible]
[illegible] مانند و این صفت [illegible] تشبیه مطلق [illegible] تشبیه [illegible]
[illegible] تشبیه [illegible] تفضیل [illegible] که معنی

یا مانند چیزی را به چیزی مانند کنند به حرف تشبیه و در این کاف است [illegible]

و تشبیه چنان باید که چون [illegible] مانند کرده مثال آن را [illegible]

[illegible] است [illegible] اضمار و غیر آن مثال از قرآن [illegible]

[illegible] از حدیث نبوی علیه السلام [illegible]

[illegible] همچون رطب [illegible]

[illegible] و در این بیت چهار تشبیه مطلق است

[illegible]

خشم تو قاهر چو باد و جود تو سایل چو آب / طبع تو صافی چو باد و حلم تو ثابت چو [illegible]

[illegible] / تو کسی که [illegible] کرده اند [illegible]

[illegible] آدمی روی [illegible] / دریا چون برکشد تیغ [illegible]

[illegible]

با موج [illegible] چو جوشن [illegible] شتاب / بر چهره [illegible] دست [illegible] کرده نقاب

[illegible] پشت دست [illegible] باب / [illegible] ناقه [illegible] از جام بلور [illegible] ناب

و در این بیت تشبیه مطلق است و در اول تشبیه کنایت [illegible]

[illegible] پلنگ [illegible] در کوه / [illegible] چو [illegible] پلنگ [illegible] در کوه

و در اندوه [illegible] / چون شیر [illegible] نهنگ [illegible] در کوه

و در این بیت [illegible] اضمار [illegible] است

[illegible] | که نزد بیت [illegible]
فرو [illegible] که دل [illegible] | [illegible] مکان [illegible]

[illegible] که شهرت [illegible] تعیین ملک الشعرا [illegible]

سلطان [illegible] دولت [illegible]

[illegible] سلطان [illegible]

[illegible]

[illegible] بیان [illegible]

[illegible]

[illegible]

سلطان [illegible]

[illegible]

[illegible]

سلطان [illegible]

سلطان [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]

مطلب [illegible]

[illegible]

[illegible]

ز نرگس [illegible] | عجب [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] جهان [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] لب تو [illegible] شکر | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | نرگس [illegible]

[illegible] | [illegible] جهان [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

بیاد لب لعلت [illegible] شکسته شد [illegible] — [illegible] [illegible] به [illegible]

[illegible] لعل تو پنهان [illegible] است [illegible] — [illegible] [illegible] پیاده [illegible]

درخت گل که [illegible] سرو [illegible] رسته — لبت [illegible] که [illegible] دل [illegible]

[illegible] نمکدان پنهان گشته [illegible] روی [illegible] — بر آفتاب [illegible] [illegible]

نهاده [illegible] زلف تو [illegible] دسته [illegible] — چنانچه [illegible] صدق [illegible]

چو مار زلف تو بر خویشتن همی پیچد — که گرد ماه تو [illegible] [illegible]

شکوفه [illegible] صبح ای نگار — [illegible] شب [illegible]

ترا که [illegible] منظر [illegible] آید [illegible] — در این [illegible] عشق [illegible] هزار

در شکن زلف [illegible] خویش همه آشفتگی — این دل [illegible] سرگشته [illegible]

[illegible] شد [illegible] تا [illegible] — [illegible] حلقه [illegible] زلف [illegible]

[illegible] بر طاس [illegible] — لعل تو از شکر [illegible]

چه [illegible] چشمه پنهان در لعل شکر بارش — زنجیر که بست آتش [illegible]

[illegible] [illegible] افشانم — گر سبزه [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] — پیچیده به آتش [illegible]

[illegible] آمده [illegible] — [illegible] زنگارش

گر زهره مهر او نقصان شود ای بدر — از روز که بوده از صبح شب تار کن

نیش بیت شد خصم عالم — گر کینگاه خورشید آتو بخت کلینیا

ای شام سیه زلف تو بر مه شده سرکش — نقشها خطت گل سوره شده منقش

یاقوت لب تو شده آن در سیراب — خورشید نباشد از آن چهره مهوش

سر دو و گل خط تو گشته بر ارتق ماه — دو دلیست که زده دل مرغ منقش

تا پیکان شده پیکان مژی دل اخت — مرغ دل جانا نه که انداخت ز ترکش

گشته ساقی می که حنیف کشی کرده ون — مراعی زده اند زده بر افکند سرابش

می عقرب شبرنگ که مه منزل او شد — مست از شش زده مه دل دیر عکاشه

ان نام تو چه نام منم با تا شکر افشاند — از بوی تو در گلشن چه باشد ارتست

پیا دو تو مرحبا اگر چنگ سراید — صد قلب نقش دیده به تیغ تو است

خورشید نهار عهد شدت زمانه مهرت — گویا اسیری نسبت که با نام وفا است

گام لب شیرین جو دای دست سکیج — اندم که ترا برقع می نظر افشاند

گاه دو دو علقه بیت که جیج بانسش — هر لحظه در جانب دیده وین کمی افشاند

تا بنده ترا از هوس زلف و دام — بر پشت زنا زوانه مهر و قدر افشاند

ران زلف چشان جیم علم صفت اکبر — کان زلف تو مشکسا است که گرد مه شت

خنده ی [illegible] است [illegible] از [illegible] باد	[illegible] ماه [illegible] [illegible]
ابروش کمانیست که [illegible] [illegible]	آن پشت خمیده [illegible] [illegible]

[illegible]

ای [illegible] دل [illegible] زلف [illegible]	[illegible] [illegible]
توان بعشوه [illegible] بستن [illegible]	[illegible] [illegible] راه [illegible]
چون مار [illegible] از غم [illegible]	کان قامت [illegible]

[illegible] عبارتست از آنکه کاتب یا شاعر چیزی را بچیزی تشبیه [illegible]

موقوف دارد که اگر [illegible] و چنین باشد چنانچه

[illegible] [illegible] [illegible]	چو [illegible] شیر [illegible] [illegible]

[illegible]

ای [illegible] ماه [illegible] [illegible]	[illegible] از چرخ [illegible]

[illegible]

چو خوبان [illegible] گل [illegible] سد [illegible]	[illegible] قامت سرو [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]	من [illegible] [illegible] جان [illegible]
ای [illegible] فلک [illegible]	سرو [illegible] سرو [illegible] [illegible]

تشبیه عکس عبارتست که [illegible] را بچیزی تشبیه کنند [illegible] و این [illegible]

مثال تشبیه [illegible] که مشبه و مشبه به هر دو [illegible] باشد یا هر کدام جدا جدا

[illegible] بر کف دست صبا	گل [illegible] بر کف دست صبا
شام گردد چو صبح زرد [illegible]	صبح گردد چو شام تیره شعار
[illegible] جمال	[illegible]
[illegible]	[illegible]

تشبیه [illegible] چنان بود که مانند کند دو چیز را بیک چیز از طریق مشهور [illegible]

در مثال [illegible] از خود و [illegible] از محبوب را بیک چیز تشبیه [illegible] که [illegible]

[illegible] باشد [illegible] تشبیه [illegible] کالمها کالقسی

[illegible]	[illegible]
[illegible]	یک موی [illegible] میان تو
[illegible]	لفظ حیات بخش تو [illegible]
[illegible]	وجود من [illegible] لاغری [illegible]

و این قسم را [illegible] است [illegible] استاد [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] آن چنان باشد که متکلم چیزی را بچیزی تشبیه کند و چنان ظاهر نماید

[illegible] تشبیه [illegible] که [illegible] دیگر [illegible] مشبه [illegible]

[illegible]

گر شمع ز دست [illegible] در آید [illegible] | در باد ز دست [illegible] در آید [illegible]

گر تو [illegible] دست [illegible] | ور تو [illegible] چو [illegible]

[illegible] سیاه [illegible] گر [illegible] سیاه | [illegible]

[illegible]

عاشق اگر [illegible] | کشته اگر [illegible]

[illegible] سرو [illegible] | در لاله [illegible]

[illegible] چنان باشد [illegible]

[illegible]

[illegible] تو ازانکه | [illegible]

نگار زلف [illegible] | نگار زلف او را ز [illegible]

[illegible]

شمع [illegible] دل [illegible] دارد | با [illegible] آشنایی دارد

[illegible] شمع [illegible] | کان رشته [illegible] آشنا دارد

[illegible]

[illegible] | روان [illegible]

[illegible] | [illegible]

نکته دیگر در جمیع تشبیهات که ذکر شد وجه شبه در مشبه به باید اقوی و اظهر باشد جهت

مشبه به و بلکه باید شاید که اگر عکس کنند یعنی مشبه را مشبه به سازند درست

بیت بمعنی طلوع شود چنانچه تشبیه رخسار بگل و زلف بسنبل که اگر عکس کنند و گل را

برخسار و سنبل را بزلف تشبیه سازند هم صواب بود و بیت شیخ سعدی که بر آنست نظر

گل همچو عارض خوبان	سنبل همچو زلف محبوبان

در این تشبیه در کمال حسن بدین درجه بود اول سبب آنکه مشبه به موجود باشد مثل

اعیان چنانکه گذشت موجود نیست [illegible] این صفت آنست که شاعر اولا

[illegible] قصد [illegible] تفسیر آن بیارد و این قسم [illegible]

[illegible] آنست که شاعر [illegible] [illegible]

[illegible] بعد تفسیر او کند و هنگام تفسیر ان الفاظ [illegible]

[illegible] گفته [illegible] [illegible]

آنچه بستاند [illegible] آنچه [illegible]	آنچه [illegible] پای دشمن آنچه [illegible]

[illegible]

کی بیا یکا و [illegible]	[illegible]
آنچه [illegible] آنچه [illegible]	آنکه بگشاید [illegible] آنچه بر بندد [illegible]

[illegible]

[illegible]	پوست از [illegible]

سادس [illegible] | [illegible]

[illegible] صنعت [illegible] تفصیل آن [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | خالی از [illegible]

[illegible] | [illegible]

شد در [illegible] ابروی تو [illegible] | شد در طلب گیسوی تو [illegible]

پشت من [illegible] چو ابروی تو [illegible] | روز من بیچاره چو گیسوی تو [illegible]

[illegible] | تا مرا یک شب [illegible] شیرین [illegible]

[illegible] | [illegible] تلخ کام و دست جام [illegible]

[illegible] از یار [illegible] و دشت	[illegible] عجب [illegible]
[illegible] بسم [illegible]	[illegible] چشم [illegible]

[illegible] چشم [illegible]	[illegible] عشق آن [illegible]
[illegible]	[illegible] چشم [illegible]
خورده [illegible] عشق او ناکام	[illegible]
[illegible] دمن [illegible]	او [illegible] شاد [illegible]

[illegible] این صنعت عبارت از آنست که شاعر [illegible] با ممدوح [illegible]
ستایش کند و اوصاف کمال او ذکر کند بعد از آن خواهد که بدان صفات دیگر
[illegible] کند که سامع را تصور آن شود که بعد از این ذم کند و از معایب [illegible]
لیکن [illegible] سابق کرده [illegible]

[illegible] پیغمبر علیه افضل الصلوة	انا افصح العرب بید انی من قریش

و در پارسی [illegible] علیه [illegible] یوسف لیکن چشم خونریز
خلیل [illegible] از نسل اسماعیل پیدا شد [illegible] قامت [illegible] سرو ولی [illegible]
[illegible]

[illegible]	[illegible] ولی روز [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible] علم و ثبات [illegible]	[illegible] عجایب [illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] واقع شد

[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] عجایب [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

لعل تو چون شکسته سر تا پایست | در مود کر از جای نجنبد [illegible]

سبب شکستگی زلف [illegible] جای [illegible]

ای بوده [illegible]	از [illegible] انگشت [illegible]
از [illegible] شده [illegible]	[illegible] اشاره [illegible]

لاله که بدل گرد تو شد آتش [illegible]	[illegible]
ازرق که [illegible] زاهد [illegible]	[illegible]

سرو چشم تو [illegible] | [illegible] بعالی [illegible]

[illegible] و این صنعت را [illegible] گویند و آنچنان بود که [illegible]

و سوال بیاورد و [illegible] سوال [illegible]

[illegible] آنچه [illegible] گفت [illegible] ایهام [illegible]

گفت جانان [illegible] گفتم چشم	گفت [illegible] گفتم چشم
گفت [illegible] گفتم [illegible]	گفت [illegible] گفتم چشم
گفت [illegible] بهانه	گفت آن [illegible] گفتم چشم
گفت جای من کجا [illegible] گفتم دل	گفت [illegible] گفتم چشم

[illegible] | [illegible]

گفتمش [illegible] شب [illegible]	گفت پیدا شود ز شب مهتاب
گفتمش [illegible]	گفت آن [illegible]
گفتم از [illegible]	گفت [illegible] تا بار [illegible]
گفتم [illegible] عذاب عشق تو ام	گفت عاشق نکو بود [illegible]
گفتم [illegible]	گفت [illegible]

[illegible]

گفتم [illegible]	[illegible] آید
[illegible]	[illegible]

[illegible]

گفتمش [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] سؤال و جواب [illegible] دیگر [illegible] چنانچه [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] لطیفه [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] صحبت شده بیدار	[illegible] صحبت [illegible]

[illegible]

گر ز تو ای [illegible] که نشینی [illegible] او
در دست خواهم [illegible] او

[illegible] که [illegible] باشی [illegible]
ما سوز [illegible] گیسوی [illegible] او

[illegible] عشق [illegible] او
در [illegible] او

ای [illegible] گفتم [illegible] طاقت ندارم [illegible]
گر دل عاشقان [illegible] او

گر دل [illegible] خواست [illegible] دل
از چنین [illegible] او

[illegible] خواسته شد
گفتم که [illegible] عاشق شد

[illegible]
[illegible]

[illegible]

زان [illegible] تو [illegible]
گر [illegible] خور [illegible]

[illegible] دست [illegible]
از شادی [illegible] بوسه [illegible]

[illegible]

[illegible] صحبت [illegible] آب
[illegible] آتش [illegible] آب

[illegible]
[illegible] برق لامعی [illegible] آفتاب

[illegible] صحبت [illegible]
فروزان آتشی افروزد [illegible]

کنار [illegible] عالم [illegible]
[illegible] آتشی [illegible]

... در صنعت ... است که متکلم چیزی را داند و در صفت آن خود را نادان ساخته اظهار کند که ... است یا چنان ... برای آنکه ... [illegible]

این بیت مجنون گفته است شعر ... بالله یا ظبیات القاع قلن لنا لیلای منکن ام لیلی من البشر

[illegible]

روی تو شکفته تر ... یا ... [illegible] | در ... یا دل فگار من

شب سیه تر ... یا ... [illegible] | شب ... یا ... [illegible]

... [illegible] | شکر ... یا ... [illegible]

نقطه ... یا دهان تو | قامت تو راست تر یا سرو ... [illegible]

... [illegible] | ... [illegible]

چشم تو خونریزتر یا ... [illegible] | غمزه تو ... یا تیغ ... [illegible]

[illegible]

آن ... زرین ... [illegible] | ... [illegible]

یا پاره سیم است که ... [illegible] | یا ... [illegible]

یا پاره نور است که ... [illegible] | یا ... [illegible]

... [illegible] | ... [illegible]

یا ابروی ... [illegible] | یا ... [illegible]

یا حلقه ... [illegible] | یا نعل ... [illegible]

سلطان جلال الدین جهان بخش شاه محمود	کامروز کسی نیست که او فخر نماید

و من شعره ... از مولانا

خورشید رخت یا قمر است این	یا شعشعه شمس الضحی است این
چشم تو چه چیزست بگو باده است یا	یا جادو بادام است یا نرگس شهلاست

لها

آن قد که در نگاه است یا شاخ نیک	آن لعل لبست یا شکر یا عناب
آن چشم چیست یا نرگس شهلاست	آن طره است یا شب یا سنبل
یا رخ تو کوکب یا ماه است	ابروی تو هلال است یا طاق
آن چشم که ...	...

علما ادب مخترع این صنعت را سوق المعلوم مساق غیره نام کرده یعنی راندن معلوم را
در مقام مجهول و از غیر علم گذشته اند و این صنعت در کلام مجید حق جل و علا واقع شده
[illegible] ما تلک بیمینک یا موسی و خوش نماید که از زبان عاشق ادا شود و این آیه
کلام یعنی شعر که با اشعار ... و هم در صفات معشوق یا در وصف این صنعت
عادت است که متکلم در صفت ... امری ... مبالغه نماید و اظهار تجاهل کند
تا به ... تعبیر ... سامع را گمان شود که آن ... معلوم نیست
و این قسم ... از صنایع ... حاکی است ... عادت
... از ... آن ...

در صنعت مبالغه ممکن است از روی عقل محال نیست بعید باشد از روی عادت مثالش

دی در [illegible] چند [illegible] ... ... دو [illegible] ... [illegible]

اگر [illegible] محال است عقلا و عادة [illegible] ... [illegible] مثالش

در [illegible] که ... [illegible]	... [illegible]
از [illegible] ... [illegible]	...
از [illegible] ... [illegible]	آزرده [illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]	[illegible] ... [illegible]

[illegible]

[illegible] ... [illegible]	اگر [illegible] ... [illegible]
[illegible] ... قلم [illegible]	روان کرده [illegible] ...

[illegible]

[illegible] ... [illegible]	[illegible] ... [illegible]

[illegible]

چو [illegible] ... [illegible]	... [illegible] چون ... [illegible]
ز مشرق تا بمغرب ... [illegible]	چو [illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]	[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]	[illegible] ... [illegible]

و مثال آن که در مطالعه [illegible] گفته

در صحن [illegible]	دو مثال اصل [illegible]
[illegible] کرم [illegible]	از [illegible] آن یا [illegible]
[illegible]	شیر [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
حاجت [illegible]	[illegible] قطع [illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] عجیب و لطیف است	[illegible]
[illegible]	من لطایف العلامه فی شرح المفتاح

العبیر العجب [illegible] فیه العین و از قبیل همین لطیفه است آنچه علامه تفتازانی در مختصر معانی نقل کرده که دوستی نزد من آمد و با خود کتابی داشت پرسیدم [illegible] گفت جامع [illegible] که از مولانا [illegible] و جمیع حاضران [illegible] نمودند و موجب خنده [illegible] شد و [illegible] و من اشاره نمودم [illegible] چشم [illegible] و دریافت حاضران تعجب نمودند از عیوب [illegible] و مبالغه است آنچه از [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] الس‍ادات [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible]

صدر [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] که [illegible] ایراد کند که متعلق [illegible] باشد [illegible]

و این صنعت بر دو قسم بود قسم اول آنکه نشر بر ترتیب لف باشد اول با اول و دوم با دوم

[illegible] چنانکه [illegible] لف [illegible]

[illegible] کار	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]	[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]	[illegible]

[illegible] لف و نشر آنکه نشر بر ترتیب لف نباشد [illegible]

بر عکس ترتیب [illegible] باشد [illegible]

[illegible] گل [illegible] نرگس [illegible]

تجنیس [illegible] قسم ثانی [illegible] ترتیب [illegible] باشتقاق [illegible]

[illegible] شد [illegible] و [illegible] تو [illegible] | [illegible] کشتی [illegible]

[illegible] و این چنان شد که شاعر [illegible] [illegible] کلام [illegible]

[illegible] کان [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] زیرا که [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] عبارت از آنست که لفظی [illegible] کلام [illegible] [illegible]

[illegible] مشروط باشد که لفظ مذکور [illegible] [illegible] باشد [illegible]

[illegible] فقلت [illegible] | [illegible] فقلت [illegible]

[illegible] خلیفه [illegible] اصمعی [illegible] [illegible] غضب کرد و گفت [illegible]

[illegible] الادهم اصمعی [illegible] جواب گفت [illegible]

[illegible] خلیفه [illegible] [illegible] جواب گفت [illegible] مراد خلیفه

[illegible] اصمعی [illegible] اسب [illegible] آورده

[illegible] خلیفه [illegible] اصمعی [illegible] اسب [illegible] آورده [illegible]

[illegible] که [illegible] | [illegible] که [illegible]

[illegible] این صنعت چنانست که شاعر [illegible] چند [illegible] که هر یک

[illegible] باشد [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] صفت [illegible] [illegible]

مثل امیر [illegible] [illegible] دیگر که مثال این صفت [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]	[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]	[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]	[illegible] [illegible] [illegible]
چند [illegible] که [illegible] [illegible]	[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] همراه کرده [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] این صفت [illegible] اما که کاتب یا شاعر [illegible] صفات مختلف

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] از قرآن مجید یا ایها النبی انا ارسلناک

شاهدا و مبشرا و نذیرا و داعیا الی الله باذنه و سراجا منیرا [illegible]

کمان ابروان [illegible] [illegible]	[illegible] جهان [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]	[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] قصیده ایست که در [illegible] ابیات آن [illegible]

صنعت [illegible] الله [illegible] امیر خسرو [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] جواب آن گفته [illegible] [illegible] قصیده [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]	[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]	[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

امیر [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

نوابی [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] شب [illegible] | سر [illegible] ساقی [illegible] [illegible]
نباشد خالی از فکر و خیالش [illegible] | روان [illegible] [illegible] [illegible]
بهر [illegible] [illegible] دل [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] صنعت [illegible] [illegible] [illegible]

نکند آب [illegible] آتش تو | نکند آب [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] | که [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] کلام از [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
وصل [illegible] [illegible] طلب است | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] عالم [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

این صنعت چنان بود که شاعر کلام را ابتدا نماید به لفظی [illegible] پیدا [illegible]
چون باقی کلام شنود معلوم کنند که چیست [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
برپای [illegible] [illegible]
بر روی [illegible] [illegible]

این صفت [illegible] که میرکویند [illegible] این صفت [illegible]
[illegible] تعجب نباید [illegible] شکفت [illegible]

جای در کرمیان نه رباب | از چه [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
مجلس [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible]

هیچ کس [illegible] عشقی | همچو پروانه که شمع [illegible] جان
الحق [illegible] | در سر [illegible]

ای وصف دهنت نمی ز دل راز نهفت	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] کلام مجموع یست که دلالت کند بر [illegible] بر اسمی [illegible] بطریق

[illegible] یا حساب جمل [illegible] دیگر [illegible] باشد [illegible]

از قبول [illegible] و از تطویل الفاظ نامانوس خالی بود و ظاهر است که [illegible] اسم [illegible]

[illegible] اسم [illegible] معما [illegible]

[illegible] کلام [illegible] منظوم [illegible] کند [illegible] حروف [illegible]

[illegible] و [illegible] تخفیف لازم [illegible] و چون [illegible]

حروف [illegible] اسم [illegible] اعمال [illegible] حرکات و سکنات

[illegible]

[illegible] و این [illegible] است چنانچه مولانا شرف

الدین [illegible]

[illegible]	[illegible]
الحسن [illegible]	ما [illegible] است [illegible]
[illegible] است [illegible]	در [illegible] بر سر [illegible]

[illegible] از بیت [illegible] اسم [illegible] و [illegible] اسم [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

از معما آنست که مستور است آنچه با ساکنان [illegible] [illegible]

اندازی [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] چون [illegible]	گر [illegible]
[illegible] [illegible]	بس [illegible]

معما آن [illegible] باشد در اصل [illegible] معنی مخفی [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

اگر به تحریر قواعد [illegible] علم معما [illegible] کلام [illegible]

می انجامد و این [illegible] [illegible] [illegible]

داشته و چنین قدر [illegible] تعریف [illegible]

موزون که دلالت کند بر ذات [illegible] اسم [illegible]

صفات مخصوصه آن ذات باشد و غیر او [illegible] اسما [illegible]

موجود باشد [illegible] ذهن مستقیم و طبع سلیم [illegible] کلام [illegible]

[illegible] قسم [illegible]

چه وقت ... [illegible] ... / چه وقت ... [illegible] ...

[illegible] ... / از آن ... [illegible] ...

[illegible] ... / [illegible] ...

[illegible] ... / [illegible] ...

[illegible] ... / [illegible] ...

[illegible] ... / [illegible] ...

[illegible]

[illegible] ... / [illegible] ...

[illegible] ... / [illegible] ...

[illegible] ... / [illegible] ...

[illegible] ... / [illegible] ...

[illegible] ... / [illegible] ...

[illegible]

آن ... [illegible] ... بود آمده / از یک طرف ... [illegible] ... آمده

گویا ... [illegible] ... / ... [illegible] ... گرفته

هر طرف ... [illegible] ... / خالی است ... [illegible] ...

[illegible]

1390

چو بستان رخ ز موزه نگنا پیدا [illegible]	چون نعمت یکی [illegible] است [illegible]
حرفی و دو رسم سرین آن ماه [illegible]	افکند آن کمر [illegible] زلف [illegible]
[illegible] صورت ترکیب [illegible]	[illegible]

آن [illegible] که [illegible] عشق [illegible]	[illegible] و دل [illegible]
در [illegible] چون [illegible] باشد	[illegible] من [illegible]

اسم [illegible] لغز است آنچه [illegible] [illegible] و [illegible] گفته شود [illegible] آنست

[illegible] در [illegible] نی راست [illegible]	و [illegible] است [illegible]
[illegible] صورت [illegible] کرد	[illegible]

[illegible] ذات [illegible] [illegible] چنانچه [illegible]

عبد الرزاق [illegible] در اسم [illegible]

[illegible] نام [illegible] سه حرف	[illegible]
حرف اول [illegible]	حرف [illegible] است
اول و آخر [illegible]	[illegible]

چه معنا [illegible] حرفی دیگر [illegible] دو [illegible] عبارت از دو نقطه است [illegible] و این [illegible]

از جهت آنکه در [illegible] اسم است [illegible] و این [illegible] که دلالت [illegible] بر [illegible] اول

و [illegible] است و [illegible] لغز است [illegible] فرق میان لغز و معما آنست که در معما

آنچه است که مدلول مطلع نظم یا نثر اسمی باشد از اسما و لغوی بیرون چنانچه ... باشد

صفت که دلالت بر شعور یا بر کمالات و صفات باشد و این صنعت از آن جهت

... باشد که فرق میان لغوی و معانی است که در معنا تعال ... است و ...

... این قول ضعیف است زیرا که ... دیگر لفظ ... که صفات

و صفات چنانچه ... یافت ... و طول ... از لغو ... است الا ...

بطریق سوال گویند ... این صنعت بر شش قسم بود ... صفت

و اینچنان باشد که شاعر صفت چند را در یک صفت جمع کند ... از قران مجید

المال و البنون زینة الحیوة الدنیا

... سیم ... مشک ... وار
... جاه و مال ... ان

... عاشق است چو من
... راحت ... ن
... یک ...

که ... شعرا ... این صنعت است و از اعجاب است

باد و باغ و هوا بشد جلوه گر
کرده از نعل سمندش خسروان
پاره پاره بر تن بدخواه او
... خصمان او

عندلیب و طوطی و طاووس و سار
گوشوار و یاره و طوق و کمر
جوشن و خود و قزاگند و سپر
گرز و شست و ناچخ و تیر و تبر

... ساخته
بلبل و قمری و کبک و فاخته

[illegible] مزدوج عبارتست از آنکه شاعر دو چیز را [illegible] که جدا آورده [illegible] مر او را بوجه دیگر

شرح دهد و میان ایشان جمع کرده شود [illegible] تمام چون شیخ [illegible] گوید

[illegible] آب حیاتست کسی جاشستی خطا	[illegible] خط لبت [illegible]
فی نسخه کجاست [illegible] تو را [illegible]	[illegible] کرمانی [illegible] فی بیان [illegible]
نگویم که [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible] جوان
[illegible] بود [illegible]	که این خط [illegible]
[illegible]	[illegible] زو طوطیان [illegible]
کی بود [illegible]	[illegible]

[illegible] و این صنعت چنان بود که شاعر در هر مصراعی یا بیتی چیزی چند را یاد کند

بعد از آن در مصراع دوم یا بیت دیگر چند چیز دیگر ذکر نماید که با آنها تعلق دارند و اضافه

کند هر کدام را [illegible] یک [illegible] این صنعت [illegible] است [illegible]

[illegible] بهشت و [illegible]	[illegible] عارض او
[illegible] ابرو [illegible]	جان [illegible] داشتم [illegible]
[illegible] تو [illegible] گرفت	[illegible]

ما نیم از عشق مست بلکه ...	ال ... و الوسع ... باب ...
حیدر بشرع و کرم ... احسان ...	... و ... کشاده ...

صنعت الواسع ... آنچه ... است که در تمام ابیات این صنعت نگاه داشته شود در جمیع

... سلطان	یکی ... و دوم انجم و سیوم ارکان
ز دولت و نام و ... بماند	یکی یقین و دوم ... و سیوم دیوان
... شکوه ... او باشد	یکی بجاه و دوم ... و سیوم ...
بمهر شوکت او شد هلال و شمس و قمر	یکی چو تیر و دوم چون ... سیوم چو کمان
کند فلک ... ایوان او را	یکی بجود و دوم کردن و سیوم فرمان
... که کرد ... ثابت	یکی ... دوم ... سیوم ...
...	یکی ... دوم ... سیوم ...
شود ز ... او فتاد ...	یکی ... و دوم ... سیوم ...
کند ... دولت و اقبال	یکی وفا و دوم ... و سیوم ...
ز ... بخواهد ... سپهر	یکی ... و دوم ... و سیوم ...

ز عدل ... امن ... سلطان	... گشته در گیهان
یکی ... دوم ... طغرل	سه دیگر ... چهارم ...

نهان است در کشش ... [illegible] ... تقاضای او هست و ... [illegible]

یکی ... [illegible] ... دوم ... [illegible] سه دیگر ... [illegible] چهارم ... [illegible]

شد اندر ... [illegible] ... شد اندر ... [illegible]

یکی ... [illegible] ... دوم ... [illegible] سه دیگر ... [illegible] چهارم ... [illegible]

... [illegible] ... ز ... [illegible]

یکی ... [illegible] ... دوم ... [illegible] سه دیگر ... [illegible] چهارم ... [illegible]

... [illegible] ... [illegible]

یکی ... [illegible] ... دوم ... [illegible] سه دیگر ... [illegible] چهارم ... [illegible]

... [illegible] ... بود ... [illegible] عالم ... [illegible]

... [illegible] ... سه دیگر ... [illegible] چهارم ... [illegible]

... چون ... [illegible] ... چون ... [illegible]

یکی ... [illegible] ... سه دیگر ... [illegible] چهارم ... [illegible]

... [illegible] ... [illegible]

یکی ... [illegible] ... دوم ... [illegible] سه دیگر ... [illegible] چهارم ... [illegible]

... [illegible] عبادت آن است که ... [illegible] چند چیز ... [illegible]

... [illegible] ... [illegible]

... [illegible] ... [illegible] ... [illegible]

[illegible]	[illegible]

[illegible] است و او بر چهار [illegible] این صنعت چنان [illegible]

[illegible] است [illegible] که [illegible] را جمع کند [illegible] و [illegible]

[illegible]	دیده در آب [illegible]
[illegible]	[illegible] قطب [illegible]

و [illegible] یک حکم [illegible]

[illegible]	[illegible]

[illegible] عبارت از آنکه [illegible] چند چیز را جمع کند [illegible]

را تفریق کند میان ایشان و آن را تقسیم [illegible] جمع این سه حال [illegible]

[illegible] یوم یأتی لا تکلم نفس الا باذنه فمنهم شقی و سعید فاما الذین شقوا ففی

النار لهم فیها زفیر و شهیق خالدین فیها ما دامت السموات والارض الا ما شاء ربک ان ربک

فعال لما یرید و اما الذین سعدوا ففی الجنة خالدین فیها ما دامت السموات والارض الا ما شاء

ربک عطاء غیر مجذوذ [illegible] است [illegible]

این [illegible]	آب این [illegible] و آب آن [illegible]
[illegible]	در این قطعه اول جمع کرده است

[illegible] پس تفریق نموده میان [illegible]

[illegible] تقسیم نموده که آب [illegible]

که کس نگوید بهتر [illegible] | [illegible] شاه [illegible]

[illegible] [illegible] | [illegible] [illegible]

از [illegible] سلطان [illegible] این [illegible] حال [illegible] یک بیت [illegible]

[illegible] [illegible] | [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] این [illegible] حال [illegible]

دو بیت [illegible] | [illegible] [illegible]

[illegible] | [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] | [illegible] [illegible]

[illegible] این [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] دست [illegible] | [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] | [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] | [illegible] شاه جهان [illegible]

[illegible] [illegible] | [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] استاد [illegible] اقبال خاقان — ای [illegible] ستان [illegible]

[illegible] بر [illegible] جل شده — [illegible] شعر [illegible] بر [illegible]

[illegible] که [illegible] — چون [illegible] خاقان [illegible]

[illegible] که [illegible] — [illegible] خاقان [illegible]

[illegible] حساب [illegible] حروف [illegible] — چون [illegible] شده [illegible]

[illegible] — [illegible] در [illegible]

[illegible] کر [illegible] الدین [illegible] خاقان [illegible]

[illegible] — [illegible] کور [illegible]

[illegible] خاقان [illegible]

[illegible]

[illegible] چون خاقان [illegible] استاد [illegible]

[illegible] خاقان [illegible]

[illegible] جمال الدین [illegible] سلطان [illegible]

[illegible] چون رخصت یافتم [illegible] سلطان [illegible]

[illegible]

[illegible] سلطان [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

و خواستن از طلب کردن منع فرموده ... این صنعت را استغنا نیز گویند
و آنچنان باشد که مادح ممدوح را بوجهی بستاید که مستلزم مدح دیگر او باشد و منقح گویند
از صفات حمیده اشتمال آرد تا ممدوح را مدح و حصول ... چنانکه

آن کند با شرع تیغ ... | که کند بخشش ... بیا

مدح اول آنست شجاعت و دوم بخشش ... سخاوت

آنچه تیرت ... کند بر جان خصم | بخشش تو ... [illegible]
کجا ... [illegible] | [illegible] ...

... بدین صنعت مسمی ... استتباع ... مدح ...
غیر ... شود ... در عربی ... آنکه ... [illegible]

[illegible] ... | ... صفت ... [illegible]

از بر شمردن ذنوب ... [illegible]

بس که ... بر بالین تا سحر | در شب ... از ... [illegible]

اظهار ... در شب ... [illegible]

و المراد ... و آن ذکر کردن نام ممدوح و غیره و نام پدران او به ترتیب ...
در عبارت ... از حدیث نبوی علیه افضل الصلوات

الکریم ابن الکریم ابن الکریم | یوسف بن یعقوب بن اسحاق بن ابراهیم
و ... [illegible] | ... [illegible]

[illegible] صاحب		و در پارسی استاد [illegible]

[illegible] ... عبد الحمید [illegible]

چنانست که شاعر ابیات [illegible]

بروزگار دوچ کند

مرا دوست ... [illegible] فرهاد — که [illegible] [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

مرا از [illegible] شیرین است [illegible] — مرا از [illegible]

[illegible] — [illegible]

گهی لعب [illegible] [illegible] — گهی خطاب [illegible]

هزار [illegible] — که [illegible] دیده [illegible]

هزار دامن [illegible] — که [illegible]

[illegible] — مرا [illegible]

[illegible] چند از [illegible]

[illegible]

از بن [illegible] تا [illegible] عاشق [illegible] — هر که غافل شد [illegible]
مرد چون [illegible] انسان [illegible] — رنج [illegible] بیابان [illegible]
پیر [illegible] چو پیدا شد [illegible] — در تعلیم مردان [illegible]
راست [illegible] کن [illegible] — چون [illegible]
راه رو چون [illegible] شد مرید شهوت — [illegible] رنج [illegible]
نقش [illegible] پریشان او و خوشتر [illegible] — مرد [illegible]
عاشقی [illegible] رحمت و [illegible] — [illegible]
در دو جهان [illegible] — [illegible]
از دل [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
از شهی آسایش [illegible] خویش [illegible] — [illegible]
[illegible] کو که تا از چشم معنی بنگرد — [illegible]
[illegible] — [illegible]
یار [illegible] — [illegible]

هر که بود در پی حضور و علم [illegible] — هر که [illegible] شود زیاده رنج و غم
سر دم الهی و [illegible] — التقدیر [illegible]

[illegible] عبارت از آنکه شاعر چیزی را بصفتی است در دیگری باشد [illegible]
در صفت اغراق کند جهت مبالغه کمال آن صفت را چنانچه [illegible] است [illegible]
[illegible] در [illegible] تبدل [illegible] فلما [illegible] ان لم تسعد الحال

شعر

[illegible] کز زهد و زر میباش	کز برای مرده سوز و زنده جان [illegible]

و له ای جامع الفضائل شیخ عبد اللطیف

الحمد لله دل و زبان [illegible]	کلف [illegible] الی و [illegible]

[illegible] چنان بود که معنی بیت عربی را بفارسی نظم کند یا بالعکس یعنی ابیات فارسی را بعربی
ترجمه [illegible] ولم یلق [illegible] الحور [illegible] لما [illegible] عقد [illegible]
[illegible] کز بودی [illegible] حور [illegible] کس [illegible]

اذا الکرم [illegible]	فلن یقدر المخلوق [illegible]
و من [illegible]	فلا احد [illegible]
هر که [illegible]	خوار کردن [illegible]

[illegible] که ابیات فارسی را بعربی ترجمه سازند [illegible] این دو بیت
حکیم [illegible] خسرو [illegible] است در عربی نظم نموده

محروم [illegible] ملامت مرد [illegible]	از فعل بد و لیک ملامت ندامت سود
دارد [illegible] دلش [illegible]	خرم دلا که [illegible] میان نبود

[illegible]

عدلت رغالی [illegible] فصالم	ولکن [illegible] بر وعد الطوفی
یضیق صدر الدر [illegible]	فطوبی [illegible] فضلی

[illegible] باشد که کلام بطریق [illegible] شود [illegible]

[illegible] که گفت	[illegible] زیشان

این بیت اگرچه بطریق [illegible] است لیکن مراد [illegible] است [illegible] بسیار [illegible]

و آن [illegible] است [illegible] احسن [illegible] که [illegible]

رسالت پناه [illegible] التحیات [illegible]

[illegible] آنحضرت [illegible] که [illegible]

خاطر [illegible] آنحضرت با صحاب [illegible] که [illegible]

[illegible] که [illegible] اگر خدا [illegible] که [illegible]

از [illegible] خواهیم ساخت [illegible] از انس بن مالک [illegible] الله تعالی عنه نقل

کنند که مروی از خدمت حضرت خاتم النبیین علیه سلام ارحم الراحمین در خواست کرد

[illegible] از [illegible] فرمودند که ترا بر بچه شتر سوار کنم [illegible]

[illegible] رسول الله [illegible] بچه شتر [illegible] آنحضرت جواب فرمودند که هیچ شتر نیست [illegible]

[illegible] متقدم [illegible] و بعضی تلمیح [illegible] گفته اند [illegible]

[illegible] النوع [illegible] صنعت [illegible] است که [illegible] کلام اشاره [illegible]

تضمین یا شعر مشهور که مثال آن چنانکه این شعر امیر خسرو دهلوی فرموده در ...

ناصر خسرو را تضمین کرده اند ... زنم اندر جگر باد سنبهٔ تیز

چو شیرین در بارگاه پرویز و درین بیت که می آید اشاره به بیت ... مصعوب

چو ... سینا و علیه السلام	... بیت بستان ...
کتب ... بیت الحزن	...

اگر کتاب شیرین ... خسرو ... که شیرین از ... نصیحت ...

اشاره نمود ... تلمیح ... اگر در بیت اشاره

... درین بیت ... اشاره نمود ...

[illegible]	[illegible]

مزرع سبز فلک دیدم و داس مه نو	یادم از کشتهٔ خویش آمد و هنگام درو

... این صنعت را حشو ملیح خوانند و آن چنان بود که شاعر در بیتی

معنی آغاز کند و پیش از آنکه معنی تمام شود لفظی در میان آرد که معنی مقصود بدان

تمام شود آنگاه تمام ساختن آن معنی مشغول گردد و این سه قسم بود حشو قبیح

حشو متوسط حشو ملیح ... است که شاعر در میان لفظی آرد که اگر نه بر اصل باشد

و در دل او بیفایده بود و شعر را از سلامت بیرون برد چنانکه

ما قضا را ده کس برنخاست	سر و فرق مرا بدر آورد

زلف تو [illegible]	[illegible]

لفظ فرق بار و جو است در بیت اول و لفظ دلکش با وجد و جیم در بیت ثانی شعر [illegible]

و چون [illegible] [illegible] چشم [illegible]

زیر از هر شب [illegible] سر و [illegible]	لفظ [illegible] [illegible]

چشم و [illegible] هویدا شد [illegible] که او در این کلام [illegible]

اگر چه مراد [illegible] مقصود [illegible] از جمله [illegible] بیت [illegible]

برابر [illegible] لفظ آفتاب [illegible] در [illegible] آفتاب

این آفتاب [illegible] بیت [illegible]

چهره [illegible]	[illegible] عاشقان
هست در [illegible] جمله باغ و بوستان	لفظ آمد ابر کرم [illegible]

عاشقان در بیت ثانی شعر متوسط آمده است که او در این شعر [illegible]

شود و سخن را ملاحت بخشد و معنی را زینت دهد و این قسم اکثر [illegible]

تیغ کند [illegible] خصمت [illegible]	در بیت [illegible]
باغ عمرت که تازه باد مدام	چشم بد دور [illegible]
در جهان [illegible]	دور از تو [illegible]

لفظ با [illegible] خصمت [illegible] در بیت اول و لفظ تازه باد و مدام در بیت ثانی و لفظ

دور از تو در بیت ثالث شعر [illegible] است [illegible] خوانده [illegible]

تو خود راست این چنین [illegible]	[illegible] شکر [illegible] از قند باشد
موی [illegible] عطر از مشک تر باشد	لعل لب [illegible] شربت عناب [illegible]
چشم [illegible] از [illegible] باشد	[illegible] مصرع اول [illegible]

در مصرع دوم [illegible] متوسط [illegible] مصرع [illegible] لفظ شربت [illegible] ترجیع [illegible]

[illegible] در لغت [illegible] التفات [illegible] و در اصطلاح شعرا آنست [illegible]

از طریقی [illegible] طریق [illegible] که متکلم و خطاب و غیبت باشند به طریق دیگر [illegible] در کلام

به طریق خطاب سخن گویند بعد از آن به غیبت آیند و همچنین از کلام غایب به جانب خطاب [illegible]

به تکلم آیند [illegible] التفات [illegible] به طریق [illegible] گویند [illegible] ابیات [illegible]

[illegible] باشد مثال [illegible] خطاب [illegible] به غیبت آید

جانا ز فراق تو دلم پر خون شد	وز [illegible] سرشک [illegible] گلگون [illegible]
القصه [illegible]	یک بار نپرسید که حالت چون شد
آنچه [illegible]	[illegible] طبیب [illegible]
درد [illegible]	بیمار [illegible]

[illegible] نالان [illegible] آنچه از متکلم به طرف خطاب [illegible]

[illegible] بیشتر [illegible] یقینی بود که دلم هیچ دلستان [illegible]

تو [illegible] به طریقی که [illegible] تغییر کلام از متکلم [illegible]

[illegible]	[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] که [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]	[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]	[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

دلی کما شیر [illegible] بود گر سنگ	[illegible] [illegible] [illegible]
چه تدبیر [illegible] چون سلطان [illegible]	[illegible] [illegible] [illegible]

و بعضی بر آنند که التفات آنست که معنی [illegible] [illegible] [illegible]

تمام بود و التفات کرده اینجا [illegible] قرآن [illegible] [illegible]

و [illegible] الباطل [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]	[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] است [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] حقیقت [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

چون بنازم که خداوند جهان در قرآن — ام [illegible] مرا [illegible]

گفت [illegible] که ای خیره [illegible] — اثر [illegible] گفت خدا [illegible]

انما الخمر [illegible] گردن شد — آیت [illegible] گرد [illegible]

اگر چه [illegible] تو [illegible] بود — [illegible]

تو [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] گمان [illegible]

[illegible] چون تو [illegible] — [illegible] رسول اکرم

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] رسول [illegible]

[illegible] آن شرف [illegible] — [illegible]

[illegible] از [illegible] جمع [illegible] کلام [illegible]

[illegible] چون [illegible] دراز و کوتاه و سیاه و سفید و [illegible]

قول امیر المؤمنین علی ابن ابی طالب کرم الله تعالی وجهه ان [illegible] الذنوب

[illegible] صاحبه و [illegible] ابو القاسم [illegible]

[illegible] فقد [illegible] الاخضر [illegible] الاسود [illegible]

والبیض [illegible] الاسود [illegible] العدو [illegible]

دارم [illegible] — دارم درد [illegible] دستیاری [illegible]
[illegible] — رخ زرد و اشک سرخ و [illegible]

[illegible] — [illegible]
[illegible] — چشم [illegible]
[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]

[illegible] گفتم که [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] حضرت قبله [illegible]
[illegible]
[illegible]

بی وجود چشم و علت [illegible] آب و نار و [illegible] [illegible] و [illegible] بود نفس

آدمی گنده را [illegible] نفس — [illegible] بر [illegible]
الی [illegible] توان [illegible] — [illegible] بازگشت [illegible]

[illegible] مقابل [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] دو [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]

[illegible] مقابل است [illegible] این مصرع [illegible]

[illegible]

[illegible] بیست [illegible] [illegible]

[illegible] دارد [illegible] خط [illegible]

[illegible] این صنعت [illegible]

[illegible] مناسبت [illegible]

[illegible] آن [illegible] صنعت [illegible]

[illegible] — [illegible] نشان کم گیر

[illegible] نشان کم گیر — [illegible]
[illegible] کم گیر — [illegible]
[illegible] گیر — [illegible]

[illegible] که شد سرو چمن پامال او

جلوه‌ای [illegible] است بر بالای او	گر [illegible] هیچ [illegible] حسن [illegible]
سرو دامن [illegible] از شرم [illegible] پای او	[illegible]
چون [illegible] تو ز بام [illegible] است	از غمزه [illegible] بست [illegible] شکست
[illegible] چشم [illegible] است	دست [illegible] شست

هرگه [illegible] دور [illegible] چشم   گویی [illegible] آید [illegible]

وهمی ایهام تناسب است آنچه [illegible] کلام مناسب [illegible] است

[illegible] در پارسی

[illegible]	[illegible] چشم و [illegible]

[illegible] است به تناسب [illegible] ایهام تناسب آن [illegible] مناسب

دو لفظ که [illegible] دیگر با هم مناسبت دارند اگرچه معنی تناسب در اینجا

مقصود نباشد چنانچه در قرآن مجید واقع است الشمس والقمر بحسبان والنجم

والشجر یسجدان مراد از نجم در این آیت گیاه است که ساق ندارد و شجر درخت

که ساق دارد و نجم بمعنی ستاره مناسب است با شمس و قمر [illegible]

[illegible]	یک [illegible]

مراد از [illegible] است [illegible] مناسب [illegible]

[illegible] زلعل لبت جان ما	[illegible] دهن [illegible]
دهن [illegible] یک [illegible]	[illegible] و [illegible]
و چشمت [illegible] بادام [illegible]	[illegible] دست [illegible]

مراعات النظیر [illegible] مناسب است

عبارت از آنست که شاعر قصد کند که [illegible] و [illegible] تا [illegible]

و [illegible] اسمی چند [illegible] استعمال کند تا [illegible] میان [illegible]

[illegible] مستعمل [illegible] آن [illegible] و [illegible]

[illegible] عجب و [illegible]	[illegible] ل و حول

و در باب [illegible] گفته

ای قاصد [illegible] دست تو [illegible]	[illegible] زبان [illegible]

[illegible] دست [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

سخن ز وصف [illegible]	ز [illegible] آفتاب [illegible]

[illegible] آلوده [illegible]	صد پاره باد چون گل [illegible] جامه

و بهترین اقسام این صنعت براعت استهلال است و آن چنان بود که [illegible]

[illegible] که در دیباچه ذکر شود و آنجا مناسب باشد چنانچه [illegible]

[illegible] مجنون [illegible] ای که تو تاج سربلندان مجنون عشق [illegible]

[illegible] کشف [illegible] و حسن مطلع [illegible]

[illegible] که بعد از مطلع باید پاکیزه و مطبوع و دلنشین باشد چنانچه

[illegible] مطلع [illegible] مطلع نامه چنانچه خواجه عماد

[illegible] لب [illegible] دامن	مطلع [illegible] مطلع [illegible]
و [illegible] لعل [illegible]	آن [illegible]

[illegible] از [illegible] که شعرا این تشبیب نموده باشند

[illegible] و [illegible] لطیف [illegible] مدح [illegible] مناسب لفظ

و مناسبت را رعایت نماید و از آن شعرای عجم [illegible] باشد

[illegible] قوس [illegible] السری و حط المهریة القود

[illegible] فعلت کذا [illegible]

[illegible] شعر [illegible]	در [illegible]

[illegible]

[illegible] عزیز	[illegible] قطب الملک [illegible]

[illegible]

صبح اعظم کز شبیت [illegible] — اسمان دست [illegible]

داد از خوبان عالم طلعت [illegible] — [illegible]

جلال الدین والدنیا [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

چون سامع مترقب [illegible] که آیا از غزل چه [illegible] مناسبت [illegible]
[illegible] باشد [illegible] بشنید [illegible]
[illegible] و آنچه [illegible] وجه مناسب [illegible]
[illegible] این طور
[illegible] چنان بود که [illegible] ابیات اخیر [illegible]
[illegible] کلام است [illegible]

[illegible] که [illegible] قصیده و ابیات گذشته [illegible]

باشد [illegible] و این قصاید اکثر [illegible] باشد [illegible]

تا تیغ [illegible] و [illegible]
تا [illegible] دیران [illegible]

[illegible] تو چون [illegible]
همواره [illegible] چون تیغ تو [illegible]

از [illegible]
تا [illegible]

[illegible] دستت [illegible]
[illegible] و کاشت [illegible]

تا [illegible] و تو [illegible]
گویی [illegible] و [illegible]

با [illegible] گوش [illegible] تو
بادا [illegible] تو [illegible]

تا بود [illegible] آب تا بود [illegible]
تا بود [illegible] تا بود [illegible]

باد [illegible]
باد [illegible] بر دهر [illegible]

دائم [illegible]
[illegible] که [illegible] ثنا [illegible]

[illegible] که [illegible] چو [illegible]
[illegible] که [illegible] باد [illegible]

[illegible] که [illegible]
[illegible] که [illegible]

عروس سر نهفته از ذره تا خورشید | هلال ابروی شه [illegible] سلیم

و [illegible] دعا اگر تا قال [illegible] باشد [illegible] دعای [illegible] [illegible]

شاعر [illegible] معنی خوب و الفاظ مرغوب دارد [illegible] دوش [illegible] شد

[illegible] بجز [illegible] باشد و آن الحق [illegible] الکلام [illegible]

[illegible] سال [illegible]	[illegible] عشق [illegible] سر
[illegible]	[illegible] گفت [illegible]
[illegible] خون [illegible]	
[illegible]	[illegible] عشق [illegible]
[illegible]	[illegible] است [illegible]

[illegible] تا [illegible] دل [illegible]	[illegible] کسی [illegible]
[illegible]	[illegible] جان [illegible]

[illegible] خون [illegible]	عشق [illegible] آرزو [illegible]
[illegible] [illegible]	[illegible] چشمت [illegible] کرد

[illegible] عشق [illegible]	[illegible]

گر بتحقیق همه آهو که گیرد [illegible] سگی
بوفا بهتر ز سلطان [illegible] است سگی

بزم عیش [illegible] را [illegible] است بی و کلاهی
شیشه و ساغر باده خورم [illegible] نشانی

[illegible]

[illegible] تمام [illegible] و بالا
[illegible] بالا [illegible] بالا

[illegible] که گل [illegible]
[illegible] گل [illegible]

[illegible] و [illegible] گل
[illegible] باد [illegible]

[illegible] تیر [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible] صفا [illegible] نور
[illegible] [illegible] اثر

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible] رفت [illegible]
نشان [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] جلوه [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] جهت مثال ابداع این دو بیت خسرو نوشته

قوس قزح شاهی که [illegible] در [illegible]
جهود و کسبه و ترسا و مسلمان

[illegible] تسبیح [illegible]
[illegible] یا رب عاقبت محمود گردان

و چون [illegible] ابداع فصل بدیع را ختم کنیم و من الله التوفیق علی اتمامه و هو نعم الرفیق [illegible] که [illegible] از زبان عقل [illegible] مستحب [illegible] در جمیع این صنایع که مذکور شد [illegible] باید که لفظ را [illegible] بسازد و در معنی [illegible] آورد

اقتدا کرده‌اند و میان این دو طریق فرق بسیار است [illegible] که [illegible] خواهند

میان فصاحت صاحب این [illegible] و [illegible] مصنف [illegible] بدیع

که خود [illegible] نوشته [illegible] آنچه میان [illegible] کرده‌اند [illegible] ذات [illegible]

[illegible] رسیده [illegible] صاحب [illegible] غزل [illegible] ابیات [illegible]

[illegible] ساخت که این [illegible] استاد ابوالقاسم

[illegible] کمالات [illegible] تصنیف مقامات [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] مقامات [illegible] خود ساخته و [illegible]

و در مقام مخالفت آن لفظ را مطابق با معنی [illegible]

و در سرقات شعر با معنی سرقه [illegible] شعر [illegible]

شاعر شعر یا مضمون دیگری را به نام خود کند [illegible]

تشبیه خد به گل و قد به سرو [illegible] نماید و

قسمت قسمی ظاهر و دیگر غیر ظاهر و هر کدام از آن مشتمل بر چند طریق [illegible] قسم ظاهر

طریق اول آنست که شاعر شعر غیری را به نام خود کند [illegible] نسبت [illegible]

و [illegible] انتحال [illegible] سرقه [illegible]

[illegible] افضل الصلوات و اکمل التحیات

که ابوالفتح بلخی شمشیر ادیبان دولت پادشاه صاحبقران ... که دیگری ... پدر ...

دیگر کاسب پادشاهزاده صاحبقران ... جهانیان ... دیگری

شعر ... سولا کاسب ... دولت حسن ... شاه

سبزه از مژگان من زین شاد و از خوف	نرگس از چشم تر من تعلیم حیرت
قطره اشکم ... چشم تر	گرد و گرد ... که ...

از قسم ظاهر آنکه معنی ... تمام ... با بعض الفاظ و بعض الفاظ را

مرادف ... چنانچه ... گفته

مردم چشم خویش ... ازو ...	کو ... مژگان خویش ... ازد ...

... خوش ... خطر ... مردم	مژگان خویش ...

... فتنه ... زن	وفا ... شمشیر ...

و دیگری گوید ... شده ... فا ... اسب ... شمشیر وفا ...

از قسم ظاهر آنکه معنی شعر سابق را تمام بردارد و جمیع الفاظ را بگذارد

و مراد ... چنانچه ... گفته ... که ... اند ... از ...

او ... کرده	... و ...

گفتم چو هست برق تماشا سراب | [illegible]
[illegible] قطره آب | [illegible]

[illegible]

[illegible] | از [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible] واحد [illegible]

[illegible] باشد

[illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

بیش [illegible] قسم [illegible] گرده [illegible] هزار آری ولیکن در پرده [illegible]

[illegible] ثانی از قسم غیر ظاهر آنست که شاعر معنی شعر دیگری اخذ نماید و لباس دیگری بپوشاند و [illegible] دیگر [illegible] تعبیری [illegible]

سلبوا واشرقت الدماء علیهم | محمرة فکانهم لم یسلبوا

[illegible]

یبس النجیع علیه وهو مجرد | من غمده فکانما هو مغمد

[illegible]

تا شد آن زلف [illegible] | اکنون بیا بچشم [illegible] دو [illegible]

[illegible]

[illegible] دوست [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] سلاح [illegible] شیر | [illegible] شیر

[illegible]

ساقی [illegible] در [illegible] آن [illegible] | که [illegible] شیر [illegible]

[illegible] ثالث از قسم غیر ظاهر آنکه شاعر معنی شعر را قلب نماید [illegible] خلاف [illegible] [illegible] تعریف [illegible] [illegible]

اجد الملامة فی هواک لذیذة | حبا لذکرک فلیلمنی اللوم

[illegible]

[illegible]	ان [illegible]

[illegible]

ای زلف [illegible] چون [illegible]	گر [illegible]
[illegible]	آن [illegible] چون

[illegible]

[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]

چو ماه بود و چو سرو [illegible] سرو	[illegible] ماه

[illegible]

بماه و سرو ازانست حکم تشبیهم — که این سخن بر همه عاقلان خطا باشد
توئی چو ماه اگر ماه را کله بود — توئی چو سرو اگر سرو را قبا باشد

و اگر بنا بر آنچه شعر ثانی ناقص و دون بود از اول در عدد ابیات و رعایت نباید اول

نباشد بسیار مذموم است چنانچه این دو

سفر گزیدم و گفتم گریزم از غم تو — اگرچه دور برفتم غم تو افزون شد
سفر گزیدم که از درد عشق بهم نیک — غم عشق تو همسفر فزون شد

... حکم باید که به قدر بیان نمود تا معلوم شود که شاعر دوم از شاعر اول

و در هنگام انشا شعر او را انبساط داشته و الا ملتفت نبود که از قبیل توارد خواطر

باشد یعنی اینکه معنی شاعر اول را خود کرده حسب اتفاق معنی بر هم خطور کرده و جمال الدین اسمعیل گوید

مکرر توارد خاطر است یاران — تکلفست که کس معترض شود در دو

دو بر او روی که بر او می روزه بیابت — عجب نباشد اگر از شعر یکی بر بیت

و ابیات مثل که در اینجا اقوال هر طرف جهت اقسام سرقه آورده شد و حاشا که سرقه باشد

بلکه جمیع توارد خاطر است چه اکثر سه کلمه بیت و دو بیت توارد شود چنانچه

... در ... الاخبار مسطور است که نوبتی میر نظام الدین شیخم قصیده

در مدح میرزا سلطان احمد گفته و در سلک نظم کشید جهت طلب اصلاح نظر

نظام الدین ... شعر بیاید انتخاب بعد از تامل و اندیشه گفتند که بعد از

که مشتمل بر اسم ممدوح است بیت دیگر بیابید تا نمونه ... شود و امیر شیخم تصدیق

نموده اما سعی کرده است که آن بیت را شامل مسالک نظر ارباب الکتاب [illegible]
فرموده که شاه مظفر [illegible] تامل کنم انکار هر یک [illegible] و آن [illegible]
و بیت نهاده مشکل شده و بعد از تفحص هر یک چیزی گفت و نوشته [illegible]
داده اند که حرفی از اسم تغییر داده است [illegible] [illegible] حال [illegible]
کلمات اخص اسم [illegible] و [illegible] روفا [illegible] حضرت [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] و [illegible] محمد [illegible] [illegible]
و بر معنی [illegible] [illegible] طرح [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] زلف ما رو یا	[illegible] [illegible] [illegible]

و میر محمد باقر [illegible] و صاحب [illegible] مشار [illegible] [illegible] و
مثال در دیوان [illegible] مطلع [illegible] [illegible] مطلع [illegible]

عالم از نیب و دیده ما کرفته است	[illegible] اشک ما [illegible] عالم کرفته است

[illegible] که چون شیخ محی الدین [illegible] فتوحات فارغ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] نقل [illegible] کتاب [illegible] [illegible]
[illegible] مبارک [illegible] ثانی [illegible] [illegible] کرده [illegible] تمام [illegible]
[illegible] نسخه [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] وفات میرزا الغ بیک کاکان نقل کنند که وقتی [illegible]
مجلس شریف ایشان [illegible] [illegible] مذکور [illegible] جناب میرزا [illegible] که اگر

ازین مناسب [illegible] تقریری بود شخصی از مجالس معروف شده است که شیخ خود انتخاب

فرموده چون بعضی اشعار انتخاب حاضر آورده وقتی چند خوانده موافق طبع

نیفتاد آن را دست [illegible] بحال خود نظر نکرده [illegible] که ازین هم انتخاب باید نمود

[illegible] خود و [illegible] متوجه این کار شده انتخاب انتخاب و دیگر [illegible]

باشد است [illegible] والفاظ [illegible] اجزا [illegible] که شیخ تازه

[illegible]

[illegible] بعضی الفاظ که بیان از مناسب است [illegible]

[illegible] اجتماع الفاظ [illegible] لفظ با هم مشکل باشد والفاظ [illegible]

[illegible] بمعنی [illegible] که زبان [illegible] چنانچه این الفاظ که [illegible] خواجه

[illegible] کم کسی این الفاظ را [illegible] بارلو [illegible] باشد [illegible]

که موجب ثقل [illegible] حروف قریب المخرج است [illegible] چنانچه درین مصرع واقعست

بقرب قبر بعد مردن [illegible] کنی چه شود	فاما این [illegible] ضعیف است چه لفظ

[illegible] بود [illegible] درکلام [illegible] حق است که [illegible] آن طبع

سلیم [illegible] باشد [illegible] که [illegible] است که لفظ [illegible]

[illegible] صورت دیگر [illegible] قبیح [illegible] چنانچه

[illegible] بیت [illegible] است [illegible]

[illegible] فاما اگر [illegible] از عیب

در ملفات زده یکی دیگر و چنانچه در بیت [illegible] [illegible] اللیل [illegible]

بر در از هجر شبها [illegible]	[illegible] [illegible] [illegible]
غلط کردم [illegible] [illegible]	[illegible] [illegible] [illegible]

سبب [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] زیاد

کنند تا [illegible] شعر درست کرد و چنانچه [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

و [illegible] است [illegible] [illegible] بعضی کلمات زیاده [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] درین شعر [illegible] [illegible] [illegible]	[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]	[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] چنانست که لفظ را [illegible]

[illegible] [illegible] استعمال کرده [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] باشد [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] کلام [illegible]

[illegible] باشد [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] که دید و مردم [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

و پیش [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] متفرق [illegible] حاضران [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] کرده [illegible] زبان [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] الفاظ غریب بسیار است [illegible] چنان باشد که در کلام [illegible]

الفاظ موافق ترتیب معنی نبود و بکار الفاظ مقدم و موخر واقع شود چنانچه درین

مصرع چون برانی بکشم انتقام از عدو [illegible] عبارت از آنست که در

ابیات قصیده و غزل و غیرها قافیه بیک معنی تکرار واقع شود و اگر بسبب

ضرورت [illegible] جایز [illegible] بهر حال [illegible] عیب

خواجه سلمان ساوجی گفته شعر

[illegible] قصیده [illegible] | [illegible]

و [illegible] مشتمل الفاظی باشد [illegible] مکان [illegible] چنانچه [illegible] گفته

[illegible] تو [illegible] | [illegible] شاه [illegible]

و [illegible] حاصل [illegible] آن [illegible]

[illegible] حسن مطلع قافیه [illegible] مصرع اول مطلع [illegible] آن [illegible]

بلکه [illegible] مطلع [illegible] چنانچه امیر خسرو دهلوی فرموده

مرا بار از طریق [illegible] یاد آید | [illegible] بر دل [illegible] یاد آید

[illegible] خواب [illegible] | [illegible] پریشان [illegible] یاد آید

[illegible] گفته شعر

[illegible] بر دل [illegible] تنگ | [illegible] قافیه [illegible] تنگ

[illegible] چشم [illegible] زبان | [illegible] همه [illegible] تنگ

و ... است ... [illegible] ... است که ... [illegible]

... بود و ... [illegible] ... چنانچه ... [illegible]

... [illegible] ... ایشان ... [illegible]

... [illegible] ... نقش ... [illegible] ... است ... [illegible]

... [illegible] ... چنانچه ... [illegible]

... [illegible] ... کاف ... [illegible]

... [illegible] ... کند ... [illegible]

... [illegible] ... مالک ... [illegible]

... [illegible] ... ا[illegible]

جواب ... [illegible] ... قول ... [illegible]

و از ... [illegible] ... کلام ... [illegible]

... [illegible] ... در ... [illegible]

کرده‌اند که چون الپ ارسلان سلجوقی ... [illegible] ... خواجه ... [illegible]

... سلطان ... [illegible] ... احمد ... [illegible]

داشت سلطان ... [illegible] ... گفت ... [illegible]

... [illegible] ... شد ... [illegible]

... [illegible] ... [illegible]

که این دو بیتی به بدیهه معروف است

دلم حسب که گفتنش نه داد
گر شاه بدستش صبح ... یکی نقش افتاد

بر حضرت شاه رخ به خاک نهاد
از شوق تو شیشه شکر کرد شما نشنیداد

آهسته این دولت سلطان را چه نداد

و رشا لطا آورد که رشحهای آن ... داد و پانصد دینار زر انعام فرمود

آورده‌اند که ... شبی بحوم ... مبدل گردید ... که یمین الدوله

سلطان محمود در ... مجلس ...

بر شبه ناگاه چشم سلطان بر زلفین ایاز کرم شد و عشق ... گفت ...

اختیار از دست بدر رفته ... چاک زند و با معشوق ...

شوق ... که غایت ... فرمود ...

آورد ... حکم فرمود تا ... که ... بود از ...

... امر کار ... زلف ...

در پیش سلطان نهاد ... ساعت ... کرد ...

سلطان محمود بخواب و استراحت مشغول شد بعد از ساعتی از خواب ...

گذشته یاد ... چون ... داشت ...

و چندان اندوه و حسرت ... که از غم ... نشست ...

از یاران ... سلطان ... این بود که حرفی ...

... که ... صاحب ...

[illegible] که در دیده [illegible] است اگر [illegible] [illegible]

[illegible] استاد [illegible] [illegible]

حال [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] انجام رسید و باختتام [illegible] این [illegible]

و این [illegible]

[illegible]

چون [illegible]

اما [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] رمضان المبارک [illegible]

[illegible] افضل الصلوات [illegible] در [illegible] سنه [illegible] چهار [illegible] از جلوس میمنت مانوس [illegible]

[illegible] در زمان [illegible] دوران پادشاه سلیمان جاه عالم پناه [illegible]

[illegible] ابو المظفر شهاب الدین محمد صاحبقران ثانی شاه جهان پادشاه غازی

[illegible] دولت [illegible] امیدوار [illegible]

[illegible] اگر

[illegible]

اگر [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

انجام کلام بدعا می کنم و السلام

[illegible] آفرین باد	[illegible] آمین باد

اللهم صل علی سیدنا [illegible] الانبیاء و المرسلین [illegible] اجمعین

[illegible] اللهم [illegible] اسالک التوفیق [illegible]

[illegible]

[illegible]